

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio V. De conseruatione rerum in esse a Deo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

QVAESTIO V.

De conseruatione rerum in esse a Deo.

Habet decem articulos.

¶ Primo enim queritur, Vtrum res cōseruentur in esse a Deo, an etiam circumscrip̄ta omni Dei actione, per se in esse remaneant.

¶ Secundo, Vtrum Deus possit alicui creaturæ cōicare quod per se in esse cōseruetur ab eiq; Deo.

¶ Tertio, Vtrum Deus possit creaturam in nihilum redigere.

¶ Quarto, Vtrum aliqua creatura in nihilum sit redigenda, uel etiam in nihilum redigatur.

¶ Quinto, Vtrum motus celi quandoq; deficiat.

¶ Sexto, Vtrum possit sciri ab homine, quando motus celi finiatur.

¶ Septimo, Vtrum cessante motu celi elementa remaneant.

¶ Octauo, Vtrum cessante motu celi remaneat actio & passio in elementis.

¶ Nono, Vtrum planta, & animalia bruta, & corpora mineralia remaneant post finem mundi.

¶ Decimo, Vtrum corpora humana remaneant, motu celi cessante.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum res conseruentur in esse a Deo.

QVAESTIO est de conseruatione rerum in esse a Deo. Et primo queritur, an et circumscrip̄ta omni Dei actione, per se in esse remaneant. Et uidetur q̄ sic. Dicitur Deut. 31. Dei perfecta sunt opera.

Ex hoc sic arguitur. Perfectum est cui nihil deest, secundum Phil. 3. Physico. Et autem aliquid deest ad suum esse, quod non potest esse, nisi aliquo exteriori agente. ergo huiusmodi perfectum non est Dei: ergo talia opera non sunt. Sed dicebat, quod opera Dei non sunt perfecta simpliciter, sed secundum suam naturam.

2 SED CONTRA. Perfectum secundum suam naturam est, quod habet id cuius sua natura est capax: sed quicquid habet totum illud cuius sua natura est capax, potest remanere in esse, omni Dei conseruatione exteriori cessante. ergo, si creaturæ aliqua sunt perfectæ secundum suam naturam, possunt remanere in esse, Deo non conseruante. Probatio media. Deus conseruando res, aliquid agit, propter quod dicitur Ioan. e. 2. Pater meus, ut que modo operatur, &c. Ut dicit August. 10. super Gen. ad literam. Agente autem aliquid operante, effectus aliquid recipit: ergo quandoq; Deus conseruat res, semper res cōseruare aliquid a Deo recipiunt: quandoq; ergo res conseruatione indigent, nondum totum habet cuius est capax.

¶ 3 Præ. Vnumquodq; non est perfectū, nisi perficiat hoc ad quod est: sed principia ad hoc sunt, ut rē in esse conseruent. Si ergo principia creata rerū non p̄nt rē in esse tenere, sequitur ea esse imperfecta, & ita non esse Dei opera, quod est absurdum.

¶ 4 Præ. Deus est causa rerum, sicut efficiens: sed cessante actione causæ efficientis, remanet effectus, sicut cessante actione edificatoris remanet domus, & cessante actione ignis generantis, adhuc remanet ignis generatus: ergo & cessante omni Dei actione adhuc possunt creaturæ in esse remanere

A Sed dicebat, quod agentia inferiora sunt causa fieri, & non efficiendi: unde esse effectuum remanet, remota actione causarum fieri. Deus autem est causa rebus non solum fieri, sed efficiendi. Unde esse rerū remanere non potest, diuina actione cessante.

5 SED CONTRA. Omnis res generata habet esse per suam formam: si ergo causæ inferiores generantes non sunt causæ efficiendi, non erunt causæ formarum, & ita formæ, quæ sunt in materia non sunt à formis, quæ sunt in materia, secundum sententiam Philosophi, qui in 7. Metaphy. dicit, q̄ forma quæ est in his carnibus, & ossibus, est a forma, quæ est in his carnibus & ossibus: sed sequitur q̄ formæ in materia sint à formis sine materia, secundum sententiam Platonis: uel à datore formarū, secundum sententiam Auicennæ.

¶ 6 Præ. Ea quorum esse sunt in fieri, non possunt remanere cessante actione agentis, ut patet de motu, & de agone, & similibus. Illa uero quorum esse est in facto esse, possunt remanere etiam agentibus remotis. Unde Aug. dicit 8. super Gen. ad literam. Presente lumine non factus est aer lucidus, sed fit, quia si factus esset, non fieret: sed absente lumine lucidus remaneret. Multæ autem creaturæ sunt quorum esse non est in fieri, sed in facto esse, ut patet de angelis, & de corporibus etiam omnibus, ergo cessante actione Dei agentis, creaturæ possunt remanere in esse.

¶ 7 Præ. Causæ inferiores generantes sunt rebus generatis causæ efficiendi, ut supra probatum est: non tamen sicut causæ principales, & primæ, sed sicut causæ secundæ. Causa autem prima efficiendi, quæ Deus est, rebus generatis non dat principium efficiendi: nisi medianibus causis secundis prædictis. ergo nec permanentiam in esse, quia eadem res per idem habet esse, & in esse conseruatur. Sed esse generatorum conseruatur ex ipsis principiis essentialibus generatorum, cessantibus causis secundis agentibus. ergo etiam cessante causa prima agente quæ Deus est.

D ¶ 8 Præ. Si res aliqua deficit esse, aut hoc est propter materiam, aut propter hoc quod est ex nihilo. Materia autem non est causa corruptionis, nisi secundum q̄ est subiecta contrarietati: non autem in omnibus creaturis est materia cōtrarietati subiecta. ergo illa in quibus non est materia contrarietati subiecta, sicut sunt corpora celestia, & angeli, non possunt deficere ratione materiæ. Nec iterum ratione eius, quod sunt ex nihilo, quia ex nihilo nihil sequitur, & nihilum nihil agit, & ita non corrumpit. ergo cessante omni actione diuina, huiusmodi res esse non deficerent.

¶ 9 Præ. Forma incipit esse in materia in instanti, quod est ultimum factionis in quo res non est in fieri, sed in facto esse: sed secundum Auicennæ sententiam, formæ rerum generatarū insunduntur in materiam ab intelligentia agente, quæ est datrix formarum. ergo illa intelligentia est causa efficiendi, non tantum fieri, & ita per actionem eius res possunt conseruari in esse, etiam circumscrip̄ta Dei conseruatione.

¶ 10 Præ. Forma etiam substantialis est causa efficiendi. Si ergo causæ efficiendi sunt, quæ conseruant res in esse, ipsa forma rei sufficit ad hoc, quod res in esse conseruetur.

¶ 11 Præ. Res conseruantur in esse per materiam in quantum sustinet formam. Sed materia secundum Phil. est ingenita, & incorruptibilis, & ita non est causata ab aliqua causa, & sic remanet, omni actione

Lib. 7. com. 28. 10. 3.

Auic. lib. metaph. h. c. 1. & 3.

Lib. 8. ca. 22. 10. 3.

Lib. 9. meta. 10. 10. 3.

actione cause efficientis remota. ergo adhuc res poterunt conservari in esse. cessante actione prima causa efficientis, scilicet Dei.

¶ 12 Prat. Eccl. 3. dicitur. Intuere in omnia opera altissimi. duo contra duo, unum contra unum: sed inter opera altissimi invenitur aliquid, quod indiget Dei conservatione. ergo etiam invenitur inter opera Dei eius oppositum, scilicet quod non indiget Dei conservatione.

¶ 13 Prat. Appetitus naturalis non potest esse cassus, & vanus: sed qualibet res naturaliter conservationem sui esse appetit. potest ergo res, per seipsam conservari in esse: alias appetitus naturalis esset vanus.

Enchirij ca. 30. co. 3. in libro circa 6. 4. folij a principio lib. numerando.

¶ 14 Prat. Aug. dicit in Ench. q. Deus fecit singula bona, simul autem omnia valde bona: propter quod dicitur Gen. 1. vidit Deus cuncta, quae fecerat, & erant valde bona. Ipsa ergo creaturarum univertitas est valde bona, & optima, optimi enim est optima adducere, secundum Platonem: sed melius est quod non indiget aliquo exteriori ad sui conservationem eo, quod indiget. ergo univertitas creaturarum non indiget aliquo exteriori conservante.

Lib. 3. profa. 2. circa prim.

¶ 15 Prat. Beatitudo est aliquid creatum in natura beatorum: sed beatitudo est status omnium bonorum congregatione perfectus, ut Boet. dicit in tertio de consol. quod non esset, nisi in se includeret sui conservationem, quod est unum de maxime bonis. ergo aliquid creatum est, quod per seipsum potest conservari in esse.

de civitate Dei c. 30. in medio ro. 3.

¶ 16 Prat. Dicit Aug. quod Deus ita administrat res sua providentia, quod tamen finit eas agere proprios motus: sed proprius motus naturae ex nihilo existentis est, ut in nihilum tendat. ergo Dominus permittit naturam, quae est ex nihilo in nihilum tendere. Non ergo conservat res in esse.

¶ 17 Prat. Recipiens, quod est contrarium recepto, non conservat receptum: sed magis ipsum destruit. Videmus enim, quod quae recipiuntur ab agentibus naturalibus per violentiam, in suis contrariis remanent ad horam, cessante actione naturalium agentium: sicut calor remanet in aqua calefacta cessante actione ignis ad horam. Effectus autem Dei non conservantur in aliquo contrario, sed in nihilo, quia ipse est author totius substantiae rei. ergo multo magis remanebunt divini effectus, vel ad horam, divina actione cessante.

610. ord. ibi & interlinearis. Lib. 4. ca. 19. circa princ.

¶ 18 Prat. Forma est principium cognoscendi operandi & essendi: sed forma absque exteriori adminiculo potest esse operandi principium & cognoscendi: ergo & essendi, & ita cessante omni Dei actione, res per formam potest conservari in esse.

SED CONTRA est, quod dicitur Heb. 1. Portans omnia uertitibus suis, ubi dicitur gloss. sicut ab eo creata sunt, ita per eum immutabilia conservantur.

¶ 2 Prat. Aug. dicit quarto super Gen. ad lit. Creatoris potentia, & omnipotentis virtus causa subsistendi est omnis creaturae. Quae virtus ab eis, quae creata sunt regendis, & aliquando cessaret, simul & illorum cessaret species, omnisque natura concideret. Erant enim, Mundus nec in ictu oculi stare poterit, si ei Deus regimen suum subtraxerit.

Lib. 4. Metaphis. c. 18. parum a principio. In propo. 9. tom. 3. inter opera Arist.

¶ 3 Prat. Greg. dicit, quod omnia in nihilum deciderent, nisi ea manus omnipotentis contineret.

¶ 4 Prat. In lib. de causis dicitur. Omnis intelligentia fixio, id est, permanentia & essentia est per bonitatem, quae est causa prima. Multo ergo fortius, alia creature non figuntur in esse, nisi per Deum.

RESPON. Dicendum, quod absque omni dubio

concedendum est, quod res conservantur in esse a Deo, & quod in momento in nihilum redigerentur, cum a Deo defererentur. Cuius ratio hinc accipi potest. Effectum enim a sua causa dependere oportet. Hoc enim est de ratione effectus, & causae, quod quidem in causis formalibus, & materialibus manifeste apparet. Quocumque enim materiali, vel formali principio substracto, res statim esse desinit, cum huiusmodi principia intrent essentiam rei. Idem autem iudicium oportet esse de causis efficientibus, & formalibus, vel materialibus. Nam efficiens est causa rei secundum quod formam inducit, vel materiam disponit. Unde eadem dependentia rei est ad efficiens, & ad materiam, & ad formam, cum per unum eorum ab altero dependeat. De finalibus autem causis oportet etiam idem esse iudicium, quod de causa efficiente. Nam finis non est causa, nisi secundum quod movet efficiendum ad agendum. Non enim est primum in esse, sed in intentione solum. Unde & ubi non est actio, non est causa finalis, ut patet in tertio Metaph. Secundum hoc ergo esse rei factae, dependet a causa efficiente, secundum quod dependet et ab ipsa forma rei factae. Est autem aliquid efficiens, a quo forma rei factae non dependet per se, & secundum rationem formae, sed solum per accidens, sicut forma ignis generati ab igne generante, per se quidem, & secundum rationem suae speciei non dependet, sed in ordine rerum eundem gradum teneat, nec forma ignis aliter fit in igne generato, quam in generante: sed distinguitur ab ea, solum divisione materiali, prout scilicet est in alia materia. Unde cum igni generato sua forma sit ab aliqua causa, oportet ipsam formam dependere ab alicuius principio, quod sit causa ipsius formae per se, & secundum propriam speciei rationem. Cum autem esse formae in materia, per se loquendo, nullum motum vel mutationem implicet, nisi forte per accidens, omne autem corpus non agit nisi motum, ut Philosophus probat, necesse est quod principium, ex quo per se dependet forma, sit aliquid principium in corpore: per actionem enim alicuius principii dependet effectus a causa agente. Et si aliquid principium corporeum est per aliquem modum causa formae, hoc habet in quantum agit virtute principii incorporati quasi eius instrumentum. Quod quidem necessarium est ad hoc, quod forma esse incipiat, in quantum forma non incipit esse nisi in materia. non enim materia quocumque modo se habet potest subesse formae, quia proprium actum in propria materia oportet esse. Cui ergo est materia in dispositione, quae non competat forme alicui, non potest a principio incorporeo, a quo forma dependet per se, eam consequi immediate: unde oportet quod sit aliquid transmutans materiam. hoc est aliquid agens corporeum, cuius est agere motu. Et hoc quidem agit in virtute principii incorporati, & eius actio determinatur ad hanc formam, in quantum talis forma est in eo actu (sicut in agentibus univocis) vel virtute, sicut in agentibus analogis. Sic igitur huiusmodi inferiora agentia corporalia, non sunt formarum principia in rebus factis, nisi quantum potest se extendere causalitas transmutationis, cum non agant nisi transmutando, ut dictum est: hoc autem est in quantum disponunt materiam, & eductunt formam de potentia materiae. Quantum igitur ad hoc, formae generatorum dependent a generatoribus naturalibus, quod educuntur de potentia materiae, non autem quantum ad esse absolutum. Unde & remota actione generantis, cessat eductio formae.

de potentia in actum, quod est fieri generatorum, non autem cessant ipsa forma, sicut in quas generata habent esse. Et inde est, quod esse rerum generatorum manet: sed non fieri, cessante actione generantis. Si quae autem formae sunt non in materia, ut sunt substantiae intellectuales, uel in materia nullo modo indispota ad formam, ut est in corporibus celestibus in quibus non sunt contrarie dispositiones, harum principium esse non potest, nisi agens incorporeum, quod non agit per motum: nec dependet ab aliquo sicut fieri a quo non dependant, sicut esse. Sicut igitur cessante actione causae efficientis, quae agit per motum, in ipso instanti cessat fieri rerum generatorum, ita cessante actione agentis incorporei, cessat ipsum esse rerum ab eo creatarum.

Hoc autem agens incorporeum, a quo omnia creatur, & corporalia, & incorporalia, Deus est, sicut in alia questione ostensum est, a quo non solum sunt formae rerum, sed etiam materia. Et quantum ad propositum, non differt utrum immediate, uel quodam ordine, ut quidam Philosophi posuerunt. Unde sequitur, quod diuina operatione cessante, oes res eodem momento in nihilum deciderent, sicut aucloritatibus est probatum in argumentis, sed contra.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod creatura Dei sunt perfectae in sua natura, & in suo ordine: sed inter alia, quae ad earum perfectionem requiruntur, hoc etiam est, quod a Deo contineatur in esse.

AD SECUNDUM dicendum, quod Deus non alia operatione producit res in esse, & eas in esse conseruat. Ipsum enim esse rerum permanentium, non est indiuisibile, nisi per accidens, prout aliqui motui subiacet, sicut se autem est in instanti. Unde operatio Dei, quae est per se causa quod res sit, non est alia sicut quod facit principium essendi, & essendi continuationem.

AD TERTIUM dicendum, quod quantum ad principia essentialia rerum sunt, tandem res conseruatur in esse: sed & ipsa rerum principia esse desinerent diuina actione cessante.

AD QUARTUM dicendum, quod huiusmodi inferiora agentia sunt causa rerum quantum ad earum fieri, non quantum ad esse rerum per se loquedo. Deus autem per se est causa essendi, & ideo non est simile. Unde Aug. dicit 10. super Gene. ad literam. Non enim sicut structuram cum fabricauerit quis abscedit, atque illo cessante, & abscondente stat opus eius, ita mundus uel in actu oculi stare poterit, si ei Deus regimen suum subtraxerit.

AD QUINTUM dicendum, quod agentia corporalia non agunt nisi transmutando, nihil autem transmutatur, nisi ratione materiae, causalitas agentium corporalium non potest se extendere, nisi ad ea, quae aliquo modo sunt in materia. Et quia Platonici, & Auic. non ponebant formas de potentia materiae educi: ideo cogebantur dicere, quod agentia naturalia disponebant statum materiam, inductio autem formae erata principio separato. Si autem ponamus formas substantiales educi de potentia materiae, secundum sententiam Arist. agentia naturalia non solum erant causae dispositionem materiae, sed etiam formarum substantialium, quantum ad hoc duntaxat, quod de potentia educuntur in actum, ut dictum est, & per consequens sunt essendi principia, quantum ad inchoationem ad esse, & non quantum ad ipsum esse absolute.

AD SEXTUM dicendum, quod formarum, quae incipiunt actu esse in materia per actionem corporalis agentis, quaedam producuntur secundum perfectam rationem speciei, & secundum perfectum

esse in materia, sicut & forma generantis, eo quod in materia non remanent contraria principia. Et huiusmodi formae remanent post actionem generantis, usque ad tempus corruptionis. Quaedam uero formae producuntur quidem secundum perfectam rationem speciei, non autem secundum perfectum esse in materia. Sicut calor, qui est in aqua calefacta habet perfectam speciem caloris, non tamen perfectum esse, quod est ex applicatione formae ad materiam, eo quod in materia remanet forma contraria tali qualitati. Et huiusmodi formae possunt ad modum remanere post actionem agentis, sed phibentur diu permanere a contrario principio, quod est in materia. Quaedam uero producuntur in materia, & secundum imperfectam speciem, & secundum imperfectum esse, sicut lumen in aere a corpore lucido. Non enim lumen est in aere, sicut quaedam forma naturalis perfecta, prout est in corpore lucido: sed magis per modum intentionis. Unde sicut similitudo hominis, non manet in speculo nisi quantum est oppositum homini, ita nec lumen in aere, nisi apud praesentiam corporis lucidi, huiusmodi enim intentiones dependent a formis naturalibus corporum per se, & non solum per accidentens, & ideo esse eorum non manet cessante actione agentium. Huiusmodi ergo propter imperfectionem sui esse, dicuntur esse in fieri: sed creaturae perfectae non dicuntur esse in fieri propter sui imperfectionem esse, quamuis actio Dei earum factoris indeficienter permaneat.

AD SEPTIMUM dicendum, quod actio corporalis agentis non se extendit ultra motum, & ideo est instrumentum primi agentis in educatione formarum de potentia in actum, quae est per motum, non autem in conseruatione earum, nisi quatenus ex aliquo motu dispositiones in materia retinentur, quibus materia sit propria formae. Sic enim per motum corporum coelestium inferiora conseruantur in esse.

AD OCTAVUM dicendum, quod creatura deficeret diuina actione cessante non propter contrarium, quod sit in materia, quia ipsum est cum materia cessaret: sed propter hoc, quod creatura est ex nihilo, non propter hoc quod nihilum aliquid ageret ad corruptionem, sed non ageret ad conseruationem.

AD NONUM dicendum, quod ipse dator formarum si ponatur aliquid aliud praeter Deum, secundum sententiam Auic. oportet quod & ipsum deficeret cessante actione Dei, quae est sua causa.

AD DECIMUM dicendum, quod etiam praedicta actione cessante, forma deficeret, unde non posset esse essendi principium.

AD XI. Dicendum, quod materia dicitur ingenua, quia non procedit in esse per generationem, ex hoc tamen non remouetur, quoniam a Deo sit, cum omne imperfectum oporteat a perfecto originem trahere.

AD XII. dicendum, quod non oportet inter opera Dei, uno contradictorio oppositorum inuento aliud inueniri, sic enim esset inter ea aliquid increatum, cum sit ibi aliquid creatum, quauis hoc uerum sit de alijs oppositis. Ea uero de quibus est obiectio, sunt contradictorie opposita, unde ratio non sequitur.

AD XIII. Dicendum, quod licet quaelibet res naturaliter appetat sui conseruationem, non tamen quod a se conseruetur, sed a sua causa.

AD XIV. Dicendum, quod uniuersitas creatorum non est optima simpliciter, sed in genere creatorum, unde nihil prohibet ea aliquid melius esse.

AD

Quest. 1. ar. 3. q. 8.

ib. q. 22. ar. 3. q. med.

ib. q. 22. ar. 3. q. 11.

Loco citato in arg.

AD XV. Dicendum, q̄ inter bona quorū con-
gregatione status beatitudinis perficitur, principū
est confectio ad suam causam: cum ipsa Dei frui-
tio sit creatura rationalis beatitudo.

D. 278. AD XVI. Dicendum, q̄ tendere in nihilum d
non est proprie motus naturā qui semper est in
bonum: sed est ipsius defectus. vnderatio falsum
supponebat.

AD XVII. Dicendum, q̄ illius impressio-
nis violentā agens violentum est causa secundum fieri
& non simpliciter secundum esse, vt ex dictis pa-
tet. vnde cessante actione agētis, potest ad tempus
remanere: sed non diu pp eius imperfectionem.

EX SOLU. AD 6. ARGUM. AD XVIII. Dicendum, q̄ sicut forma nō po-
test esse principium essendi, nisi aliquo priori prin-
cipio presupposito: ita nec operandi, cum Deus in
qualibet re operetur (vt in alia questione ostēsum
est) nec etiam cognoscendi, cum omnis cognitio
a lumine increato deriuetur.

ARTICVLVS II.

Utrum Deus possit alicui creaturæ communicare, quod per
se in esse conseruetur absque Deo.

SECUNDO quæritur, vtrum Deus possit alicui
creaturæ communicare, q̄ per se in esse cōserue-
tur absque Deo. Et videtur q̄ sic. Creare enim est
maius quā per se in esse conseruari: sed creare po-
tuit creaturæ communicari, vt magister dicit in 5.
dist. 4. senten. ergo & per se in esse conseruari.

¶ 2 Præ. Plus est in potestate rerum & Dei, q̄ in po-
testate intellectus nostri: sed intellectus noster pōt
intelligere creaturā absq; Deo. ergo multo fortius
Deus pōt creaturæ dare, vt per se cōseruetur in esse.

¶ 3 Præ. Aliqua creatura est ad imaginē Dei, vt pa-
ter Genesis primo: sed s̄m Hilarium, imago est rei
ad rem coequandā indiffereta & unita similitudo,
& sic imago adæquare potest id cuius est imago.
Cum ergo Deus nullo exteriori conseruante indi-
geat, videtur q̄ hoc potuit creaturæ cōmunicare.

¶ 4 Præ. Quāto agens est perfectius, tantō pōt per-
fectiorē effectum producere: sed agentia naturalia
pōt effectus facere qui conseruent in esse sine agen-
tibus. ergo multo fortius Deus potest hoc facere.

Sed contra, Deus non potest aliquid facere,
in diminutionem suę authoritatis: hoc autē suo do-
minio præiudicaret, si aliquid absque ipsius cōser-
uatione posset esse. ergo Deus hoc facere nō pōt.

RESPON. Dicendum, q̄ ad omnipotētiā Dei
non pertinet, q̄ possit facere duo cōtradictoria ef-
se simul. In hoc autem q̄ dicitur q̄ Deus faciat ali-
quid: quod eius conseruatione non indigeat, con-
tradictio implicatur. Iam n. ostēsum est, quod om-
nis effectus a sua causa dependet: s̄m quod est eius
causa. In hoc ergo quod d̄ quod Dei conserua-
tione nō indigeat, ponitur nō esse creatum a Deo:
in hoc quod dicitur, quod Deus faciat ipsum, po-
nitur esse creatum. Sicut ergo cōtradictionem im-
plicaret, Deum facere aliquid quod non esset crea-
tum ab eo: ita si quis diceret Deum facere aliquid,
quod eius cōseruatione non indigeret. vnde vtrū-
que pari ratione Deus non potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ cum creare sit
aliquid causare: non indigere autē alterius cōserua-
tione, non sit nisi eius quod causam nō habet, ma-
nifestum est q̄ maius est non indigere conseruari
ab alio quā creare: sicut maius est, causam nō ha-
bere q̄ causam esse: licet & hoc non sit vsquequaq;
verū, q̄ creare creaturæ sit communicabile, s̄m q̄

F est actus primi agentis, ut in alia q̄ne dictum est.
AD SECUNDM dicendum, quod quamuis intel-
lectus possit intelligere creaturam, non intelligen-
do Deum, non tamen potest intelligere creaturā
non conseruari in esse a Deo, hoc enim implicat
contradictionem, sicut & creaturam non esse crea-
tam a Deo, ut dictum est.

AD TERTIVM dicendum, q̄ æqualitas nō est de
rōe imaginis absolute, sed p̄fectā, qualis Dei im-
ago non est creatura, sed filius, vñ rō non lequitur.

AD QUARTVM dicendum, quod responso pa-
tet per ea quæ dicta sunt in precedenti.

ARTICVLVS III.

Utrum Deus possit creaturam in nihilum redigere.

TERTIO quæritur vtrum Deus possit crea-
turam in nihilum redigere. Et videtur quod
non. Dicit enim Aug. in lib. 83. quæstionum
quod Deus non est causa tendendi in nō esse, hoc
autem effectus creaturam annihilaret. ergo Deus
non potest creaturam in nihilum redigere.

¶ 2 Præ. creaturæ corruptibiles, quæ inter ceteras
sunt debilioris esse, nō desinunt esse, nisi per actio-
nem alicuius causæ agentis, sicut ignis corrupti-
tur aliquo contrario agente in ipsum. multo mi-
nus igitur alia creaturæ possunt desinere, nisi per
aliquam actionem. Si ergo Deus aliquam creatu-
ram annihilaret, hoc non fieret, nisi per aliquam
actionem. Per actionem autem hoc fieri est impos-
sibile. Nam omnis actio sicut est ab ente actū, ita
in ens actū terminatur, cum oporteat factum esse
simile facienti. Actio autem qua aliquid ens actū
constituitur, non omnino in nihilum redigit: er-
go Deus non potest aliquid annihilare.

¶ 3 Præ. Omne quod est per accidens, reducit
ad id quod est per se: sed a nulla causa agere est de-
fectus & corruptio nisi per accidens, nisi per
operetur nisi intendens ad bonum, ut Dionysius
cit. 4. cap. de diu. nom. Vnde & ignis corruptus
aquam, non intendit priuationem formæ aquæ:
sed formam propriam in materiam introducere
ergo non potest ab aliquo agente causari aliquid
defectus, quin simul aliqua perfectio cōstituat,
ubi autē aliqua perfectio constituitur ibi nō est an-
nihilatio. ergo Deus nō pōt aliquid annihilare.

¶ 4 Præ. Nihil agit nisi propter finem. Finis enim
est quod mouet efficientem. Finis autem diuine
actionis est eius bonitas. Quod quidem esse potest
in rerum productione, per quam res similitudo
diuina bonitatis consequuntur, non autem in an-
nihilatione, per quam annihilatū omnino a Deo
similitudine recederet. ergo Deus non potest ali-
quid annihilare.

¶ 5 Præ. Manente causa, necesse est permanere
causatum. Si enim non est necesse, possibile est
causatum esse & non esse, postea causa, & sic indige-
bitur alio, quo causatum ad esse determinetur, & in
causa sufficiens non erit ad esse causari: sed Deus
est sufficiens cā rerum. ergo Deo manente necesse
est res in esse manere: sed Deus non potest facere
quin ipse in esse maneat. ergo nō potest creaturam
reducere in non esse. Sed dicebatur q̄ Deus non
erit causa in actu, cum creaturæ erunt annihilatæ.

¶ 6 Sed contra. Diuina actio est eius esse, unita
& Aug. vult quod in quantum Deus est. nos simi-
sum autē esse nunq̄ ei aduenit. ergo nunq̄ deus
esse in sua actione. Et ita semper erit causa in actu.

¶ 7 Præ. Deus non potest facere contra commu-
nes animi conceptiones, sicut quod totum nō sit
maius sua parte, cōmunis autem animi cōceptio
est

est apud sapiētes, animas racionales perperuas esse. ergo Deus nō pōt facere q̄ in nihilum redigantur.

¶ 8 Præ. Commen. dicit in 11. Metaphy. quōd id quod est in se possibile esse, & non esse, non potest necessitatem esse ab alio acquirere. Quocumq; ergo creature habent necessitatem esse, in eis non est possibilitas ad esse & non esse. huiusmodi autem sunt omnia incorruptibilia: ut sunt substantiæ incorporeæ, & corpora cælestia. ergo omnibus his non est possibilitas ad nō esse. Si ergo sibi relinquatur, diuina actione subtracta, non deficient in non esse. Et sic Deus non uidetur quōd possit ea annihilare.

¶ 9 Præ. Quod recipitur in aliquo, non tollit potētiā recipiēti: sed potest eam perficere. Si ergo aliquid sit possibilitatem habens ad non esse, nihil in eo receptum, hanc possibilitatem ei auferre poterit. ergo quod est in se possibile non esse, non potest ab aliquo necessitatem esse acquirere.

¶ 10. Præ. Ea secundum quæ aliqua genere diuersificantur, sunt de essentia rei. Nam genus pars definitionis est. Secundum autem corruptibile & incorruptibile aliqua genere differunt. ut patet in 4. Metaph. ergo sempiternitas & incorruptibilitas est de essentia rei. Deus autē nō pōt alicui rei auferre, quod est de essentia eius: nō. n. potest facere q̄ homo existens homo, non sit animal. ergo non potest rebus incorruptilibus sempiternitatem auferre, & ita non potest ea ad nihilum redigere.

¶ 11 Præ. Corruptibile numquam pōt mutari, ut fiat incorruptibile secundum suam naturam.

Nam incorruptibilitas corporum resurgentiū nō est nature, sed gloriæ: & hoc ideo est, quia corruptibile & incorruptibile differunt genere, ut dictum est. Si autē quod est in se possibile non esse, ab aliquo necessitatem esse posset acquirere, corruptibile posset in incorruptibilitatem mutari. ergo impossibile est esse aliquid quod in se sit possibile non esse, & acquirat necessitatem ab alio, & sic idem quod prius.

¶ 12 Præ. Si creature non habent necessitatem, nisi secundum q̄ dependat a Deo: a Deo autem dependent secundum q̄ Deus est earum causa: non habent necessitatem nisi per modum, quod competit casualitati, qua Deus eorum causa est. Deus autē est rerum causa non per necessitatē: sed per uoluntatem, ut est in alia questione ostensum: sic ergo erit necessitas in rebus sicut in his que a uoluntate causantur. Ea autem que sunt a uoluntate non simpliciter & absolute sunt necessaria, sed solū necessitate conditionata: eo q̄ uoluntas non necessario determinatur ad unum effectum. ergo sequitur q̄ in rebus nihil est necessarium absolute, sed solū sub conditione: sicut est necesse Sortē moueri si currit, vel ambulare si uult, nullo impedimento existēte. Ex quo uidetur sequi, q̄ nihil sit in creaturis simpliciter incorruptibile: sed omnia sint corruptibilia, quod est inconueniens.

¶ 13 Præ. Sicur Deus est summum bonum, ita est perfectissimum ens: sed in quantum est summum bonum, ei conuenit quod non possit esse causa mali culpæ. ergo in quantum est perfectissimū ens non ei competit quod possit esse causa annihilationis rerum.

¶ 14 Præ. Augustinus dicit q̄ Deus est adeo bonus quod numquam permetteret aliquid mali fieri: nisi esset adeo potens quod de quolibet malo posset elicere aliquid bonum: sed si creature annihilarentur, nullum bonum inde eliceretur: ergo Deus nō

A pōt hoc permittere q̄ creature in nihilum decidat:

¶ 15 Præ. Non minor distantia est in nihilum decēte, quā de nihilo in esse: sed reducere aliquid de nihilo in esse, est potentia infinita propter distantia infinitam. ergo reducere de esse in nihil, nō est nisi potentie infinite. nulla autem creatura hēt potentiam infinitā. ergo subtracta actione creatoris, creatura non poterit in nihilum reduci. Quo quidem solo modo dicebatur Deus res posse annihilare, scilicet per subtractionem. Nullo ergo modo Deus potest creaturas in nihilum redigere.

¶ 16 Præ. Sed contra est quod Origenes dicit in periarchon. Quod datum est, auferri atque recedere potest esse, datum est creature a Deo. ergo pōt auferri, & sic Deus pōt creaturas in nihilū redigere.

¶ 17 Præ. Illud, quod dependet ex simplici Dei uoluntate, potest etiam Deo uolente cessare: sed totum esse creature dependet ex simplici Dei uoluntate, cū Deus per suam uoluntatem sit causa rerum, & nō per nature necessitatem. ergo Deo uolente possunt creature in nihilum redigi.

¶ 18 Præ. Deus non est plus debitor creaturis postquam esse inceperunt, quā antequam esse inciperent: sed antequam creature inciperent, absque omni preiudicio sue bonitatis poterat cessare ab hoc q̄ esse creaturis comunicaret, quia sua bonitas in nullo a creaturis dependet: ergo Deus pōt absque preiudicio sue bonitatis suā actionem a rebus creatis subtrahere, quo posito in nihilū deciderent, ut in precedenti articulo ostensum est. potest ergo Deus res annihilare.

¶ 19 Præ. Eadem actione Deus res in esse produxit & eas in esse conseruat, ut supra ostensum est: sed Deus potuit res in esse non producere. ergo eadem ratione potest eas in esse non conseruare. Et sic pōt eas annihilare.

RESPON. Dicendum, q̄ in rebus a Deo factis dicitur aliquid esse possibile dupliciter. Vno modo per potentiam agentis tantum: sicut antequam mundus fieret, possibile fuit mundum fore non per potentiam creature, que nulla erat, sed solum per potentiam Dei, qui mundum in esse producere poterat. Alio modo per potentiam, que est in rebus factis, sicut possibile est corpus compositum corripipi. Si ergo loquamur de possibilitate ad nō esse ex parte rerum factarū, dupliciter circa hoc aliqui opinati sunt. A uic. namque posuit, q̄ quilibet res preter Deum habebat in se possibilitatem ad eē & nō esse. Cum enim esse sit preter essentiam cuiuslibet rei create, ipsa natura rei create per se considerata possibilis est ad esse: necessitatem uero esse nō hēt nisi ab alio, cuius natura est suum esse, & per consequens est per se necesse esse, & hoc Deus est.

Commen. uero in 11. Metaphy. & in libro de substantia orbis, contrarium ponit, scilicet quod quedam res create sunt, in quarū natura non est possibilitas ad non eē, quia quod in sua natura hēt possibilitatem ad non esse, non pōt ab extrinseco acquirere sempiternitatem, ut. scilicet sit per naturam suā sempiternum. Et hæc quidem positio uidetur rōnabilior. potentia enim ad esse & non esse, non conuenit alicui nisi ratione materie, que est pura potentia. Materia est, cum non possit esse sine forma, nō potest eē in potentia ad non esse: nisi quatenus existēs sub una forma est in potentia ad aliā formam. Dupliciter ergo pōt cōtingere, q̄ in natura alicuius rei non sit possibilitas ad non esse. Vno modo per hoc, quod res illa sit forma tantum subsistens in esse suo, sicut a substantiæ incorporeæ, que sunt penitus immateriales. Si enim forma ex hoc quod inest

n. h. s. 11. p. 1. Aristot. on. 41.

1. 10. meta. textu com. 6. com. 3.

In argum. procedenti.

2. 1. 3. ar.

chrisost. 1. 1. 3. com. 3.

Ar. preced.

P. p. q. 104. ar. 3. & p. p. q. 29. ar. 4.

1. 1. 8. meta. 6. & 4.

1. 1. 1. meta. ph. textu 41.

D. 123.

inest materia, est principium essendi in rebus materialibus, nec res materialis potest non esse nisi p[er] separationē formae; ubi ipsa forma in esse suo subsistit, nullo modo poterit nō esse: sicut nec esse potest a seipso separari. Alio modo per hoc, q[uo]d in materia non sit potentia ad aliam formam, sed tota materiae possibilitas ad unam formam terminetur: sicut est in corporibus caelestibus, in quibus nō est formarum contrarietas. Illae ergo solum res in sua natura, possibilitatem habent ad non esse, in quibus est materia contrarietati subiecta. Aliis vero rebus secundum suam naturam competit necessitas esse di, possibilitate non essendi ab earum natura sublati. Nec tamen per hoc remouetur, quin necessitas essendi sit eis a Deo: quia unum necessarium alteri causa esse potest, ut dicitur in 3. Metaphy. Ipsius. n. natura creare, cui competit sempiternitas, causa est Deus. In illis etiam rebus in quibus est possibilitas ad nō esse, materia permanet, formae uero sicut ex potentia materia educuntur in actum in rerū generatione, ita in corruptione de actu reducuntur in hoc q[uo]d sint in potētia. Vnde relinquunt, quōd in tota natura creata non est aliqua potentia, per quam sit aliquid possibile tendere in nihilum. Si autem recurramus ad potentiam Dei facientis, sic considerandum est, q[uo]d dupliciter dicitur aliquid Deo esse impossibile. uno modo quod est secundum se impossibile, quōd quia non natum est alicui potentiae subiecti: sicut sunt illa, quae contradictionem implicant. Alio modo ex eo, quod est necessitas ad oppositum. Quod quidem dupliciter contingit in aliquo agente. uno modo ex parte potentiae ad iug naturae, quae terminatur ad unum tantum, sicut potentia calidi ad calefaciendum. & hoc modo Deus pater necessario generat filium; & non potest non generare. Alio modo ex parte finis ultimi, in quē quilibet res de necessitate tendit: sicut & homo de necessitate uult beatitudinem, & impossibile est eum uelle miseriam: & similiter Deus uult de necessitate suam bonitatem & impossibile est eum uelle illa, sine quibus sua bonitas esse non potest, sicut dicimus, quōd impossibile est Deum mentiri, aut uelle mentiri. Creaturas autem simpliciter non esse, non est in se impossibile quasi contradictionem implicans, aliās ab aeterno fuissent. Et hoc ideo est, quia non sunt suum esse: ut sic cum dicit, creatura nō est omnino, oppositum praedicati includatur in definitione, ut si dicatur, homo nō est animal rationale, huiusmodi enim contradictionē implicat, & sunt secundum se impossibilia. Similiter Deus non producit creaturas ex necessitate naturae, ut sic potentia Dei determinetur ad esse creaturae, ut in alia quaestione est probatum. Similiter etiam nec bonitas Dei a creaturis dependet, ut sine creaturis esse non possit: quia per creaturas nihil bonitati diuinae adiungitur. Relinquunt ergo, quōd non est impossibile Deum res ad nō esse reducere: cum non sit necessarium eum rebus esse praebere, nisi ex suppositione suae ordinationis & praescientiae: quia sic ordinauit & praesciuit, ut res in perpetuum in esse teneret.

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd si creaturas Deus in nihilum redigeret, non esset eā tendēdi in non esse: hoc non contingeret per hoc q[uo]d ipse causaret non esse in rebus: sed per hoc quōd desideret rebus dare esse.

AD II. dicendum, q[uo]d res corruptibiles desinūt esse per hoc, quōd earum materia aliam formā recipit, cum qua forma prior stare nō potest: & ideo

ad earum corruptionem requiritur actio alicuius agentis, per quam forma nota educatur de potentia in actum: sed si Deus res in nihilum redigeret, non esset ibi necessaria aliqua actio: sed solum hoc quōd deflueret ab actione qua rebus tribuit esse: sicut absentia actionis solis illuminatis causat lucis priuationem in aere.

AD III. dicendum, quōd ratio illa procederet, si Deus agendo, res annihilare posset, quā quidē nō est: sed magis ab actione desistendo, ut dictum est.

AD IIII. dicendum, quōd ubi non est actio, nō est necessarium finem requirere: sed quia ipse desistere ab actione non potest esse in Deo, nisi per suam uoluntatem quae non est nisi finis, posset in ipsa annihilatione rerum finis aliquis inueniri: sicut in productione rerum, finis est manifestatio copiae diuinae bonitatis; ita in rerum annihilatione, finis est potest sufficientia suae bonitatis; quae in tantum est sibi sufficiens, ut nullo exteriori indigeat.

AD V. dicendum, quōd effectus a causa sequitur, & est secundum modum causae: unde effectus uoluntatem consequentes, tunc a uoluntate procedunt, quando uoluntas statuit esse procedendum; non autem de necessitate quando uoluntas est. Et ideo, quia creaturae procedunt a Deo per uoluntatem, tunc esse habent, cum Deus uult eas esse: nō de necessitate quando eumque Dei uoluntas est, alias ab aeterno fuissent.

AD VI. dicendum, quōd in actione Dei, quare producit, duo est considerare, scilicet substantiam operationis, & ordinem ad effectum. Substantia quidem operationis cum sit diuina essentia, eterna est, nec potest non esse. Ordo autem ad effectum dependet ex uoluntate diuina; ex qualibet. n. actione facientis, non sequitur effectus nisi secundum existentiam principii actionis: secundum enim modum caloris ignis calefacit. Vnde cum principium factum a Deo, sit uoluntas: sicut in hoc actione diuina est ordo ad effectum, prout uoluntas determinat. Et si quauis actio Dei, cessare non possit secundum suam substantiam, ordo tamen ad effectum cessare posset, si Deus uellet.

AD VII. Dicendum, quōd communis animi conceptio dicitur illa, cuius oppositum contradictionem includit: sicut omne totum est maius sua parte: quia non esse maius sua parte est contra rationem totius. Sic autem animam rationalem non esse, non est communis animi conceptio, ut ex dicto patet: sed naturam animae rationalis nō esse corruptibilem, haec est communis animi conceptio. Si autem Deus animam rationalem in nihilum redigeret, hoc non esset per aliquam potentiam ad non esse, quae sit in natura animae rationalis, ut dictum est.

AD VIII. Dicendum, q[uo]d illud in cuius natura est possibilitas ad non esse, nō recipit necessitatem essendi ab alio, ita q[uo]d ei non competat in natura: quia hoc implicaret contradictionem, siq[ue] natura posset nō esse: & quōd haberet necessitatem essendi: ut q[uo]d habeat incorruptibilitatem ex gratia vel gloria, hoc non prohibetur. Sicut corpus Adae fuit quodammodo incorruptibile per gratiam innocētia & corpora refurgentium erunt incorruptibilia per gloriam, per uirtutē a se suo principio ad haerentia. Non tñ remouetur quin ipsa natura in qua nō est possibilitas ad non esse, habeat necessitatem essendi ab alio: eū quicquid perfectionis habet sit et ab alio; unde cessante actione suae causae desiceret, propter potentiam ad non esse, quae in ipso fuit: ut potestatem quae est in Deo ad non dādum esse.

L. 6. com. 6. tom. 3.

q. 3. ar. 21.

AD NOVUM dicendū, q̄ in illis quæ sunt p̄ naturā incorruptibilia, non præintelligitur potentia ad nō esse, quæ tollatur per aliquid a Deo receptum, s̄m p̄ obiectio procedebat, & hoc ex dictis patet. Sed in illis quæ sunt incorruptibilia per gratiam, subest possibilitas ad non esse in ipsa natura: quæ tamen totaliter reprimitur per gratiam ex virtute Dei.

AD X. dicendū, q̄ si Deus creaturas incorruptibiles in nihilum redigeret ab earum conseruatione cessando, non propter hoc sempiternitatem a natura separaret, quasi remaneret natura non sempiterna, sed tota natura deficeret influxu causæ cessante.

AD XI. dicendū, q̄ corruptibile per naturā nō potest mutari, vt fiat per naturam incorruptibile, nec e conuerso, quamuis illud quod est per naturā corruptibile, possit per gloriam superuenientem perpetuum fieri. Non tamen ex hoc oportet ponere aliqua corruptibilia, fieri per naturam incorruptibilia: quia esse desinerent causa non cessante.

AD XII. dicendū, q̄ licet creaturæ incorruptibiles ex Dei voluntate dependeat, quæ pōt eis esse p̄bere, & non p̄bere: consequuntur tamen ex diuina voluntate absolutam necessitatem essendi, in quantum in tali natura causantur, in qua non sit possibilitas ad non esse: talia n. sunt cuncta creata, qualia Deus esse ea voluit, vt Hil. dicit in lib. de synodis.

AD XIII. dicendū, q̄ Deus licet possit creaturas redigere in nihilum, non tñ pōt facere q̄ eis manētibz ipse nō sit eorum causa (est autem earū causa, & sicut efficiens, & sicut finis) sicut ergo Deus non potest facere q̄ creatura in esse manens ab eo non sit, & ita nō pōt facere quod ad eius bonitatem nō ordinetur. vnde, cum malum culpæ priuēt ordinē qui est in ipsum, sicut in finem, eo quod est auersio ab incommutabili bono, Deus non potest esse causa mali culpæ, quamuis potest esse causa annihilationis, omnino a conseruatione cessando.

AD XIV. dicendū, quod Aug. loquitur de malo culpæ: & si loqueretur etiam de malo pœnæ, annihilatione tamē rerum nullum malum est, quia omne malū fundatur in bono, cū sit priuatio, vt Aug. dicit. Vnde sicut ante rerum creationem, malū nō erat, ita nec malū esset, si omnia Deus annihilaret.

AD XV. dicendū, quod in nulla creatura est virtus, quæ possit vel de nihilo aliquid facere, vel aliqd in nihilum redigere. Quod autem creaturæ in nihilum redigerent diuina conseruatione cessante, hoc non esset per aliquam actionem creaturæ, sed per eius defectum, vt ex prædictis patet.

ARTICVLVS IIII.

Utrum aliqua creatura in nihilum sit redigenda, vel in nihilum redigatur.

QVARTO quaritur, vtrum aliqua creatura in nihilum sit redigēda, vel etiam in nihilum redigatur. Et videtur quod sic. Sicut enim potētia finita nō potest mouere tēpore infinito, ita nec per potētia finitam pōt aliquid esse tempore infinito: sed oīs potētia corporis est finita, vt probat̄ in 8. Phy. ergo in nullo corpore est potētia, vt possit durare tempore infinito. Quædā autem corpora sunt quæ non possunt corrumpi, eo quod non habent contrarium: sicut corpora cælestia, ergo necesse est quod quandoque in nihilum redigantur. ¶ 2. Præter illud qd̄ est pp̄ aliquem finem adipiscēdū, habito sine vterius eo non indiget: sicut patet de nauī, quæ necessaria est mare transeuntibus, non autem iā trāsito mari: sed creatura corporalis creata

A est pp̄ spiritualē, vt per eā iunctur ad sūm finem cōsequendū. Cum ergo creatura spiritualis erit in suo fine vltimo cōstituta, corporali vterius non indigebit. Cū ergo nihil sit sup̄flūū in operibz Dei, vt q̄ in vltimo rerum fine oīs creatura corporalis deficiet.

¶ 3. Præter. Nihil qd̄ est p̄ accidens, est infinitū: sed esse est cuiuslibet creaturæ p̄ accidens, vt Auicē. dicit (vñ & Hil. in lib. de Trin. Deū a creatura distinguēs dicit, Esse nō est accidēs Deo) ergo nulla creatura in infinitum durabit. Et sic oīs creaturæ q̄q; deficiēt.

¶ 4. Præter. Finis dēt rēdere p̄ncipio: sed creaturæ p̄ncipiu sumpt̄erūt postquā nihil erat p̄ter Deū. ergo adhuc creaturæ reducēt̄ in finē, qd̄ oīno nihil erit.

¶ 5. Præter. Qd̄ nō hēt virtutē vt sit semper, nō pōt in perpetuū durare: sed illud qd̄ nō semp̄ fuit, nō hēt virtutē vt sit semper: ergo quod nō semp̄ fuit, non potest in perpetuum durare. Sed creaturæ nō semp̄ fuerunt. ergo non possunt in perpetuum durare. & sic quandoque in nihilum redigentur.

¶ 6. Præter. Iustitia requirit hoc, vt propter ingratitudinem aliquis beneficio accepto vel suscepto priuetur: sed per peccatum mortale homo ingratus est inuentus: ergo iustitia hoc exigit, ut de oīb. beneficijs Dei priuetur, inter quæ etiam est ipsum esse. Iudicium autem Dei de peccatoribus erit iustum s̄m Apostolum Roman. 2. ergo in nihilum redigetur.

¶ 7. Præter. Ad hoc est qd̄ d̄t̄ Ierem. 10. Corripe me Dñe: verum tñ in iudicio, & nō in furore tuo: ad nihilum redigas me. Sed diceretur, q̄ Deus semper punit citra condignū pp̄ misericordiam, q̄ in Dei iudicio iustitia admiscet, & sic Deo nō totaliter peccatores a participatione suorū bñficiorū excludet.

¶ 8. Sed contra. In hoc homini misericordia non præstatur, quod sibi detur aliquid quod melius esset ei non habere: sed damnato in inferno melius esset nō esse quā sic esse, quod patet per id quod dicitur Matth. 1. 5. de Iuda. Melius erat ei si non fuisset homo ille, ergo ad misericordiam Dei non pertinet, quod damnatos conseruet in esse.

¶ 9. Præter. Illa quæ non habent materiam partē sui, corrumpunt omnino, id est totaliter, cum esse desinunt, vt dicitur in tertio Metaphysic. sicut sunt accidentia: hæc autem frequenter esse desinunt, ergo aliqua in nihilum rediguntur.

¶ 10. Præter. Philosophus in 6. Physic. argumentatur, quod si continuum est ex indiuisibilibz, quod necesse est, quod indiuisibilia diuidantur. Ex quo potest accipi quod vnumquodque resoluitur in ea ex quibus est: sed omnes creaturæ sunt ex nihilo, ergo omnes in nihilum quandoque redigentur.

¶ 11. Præter. 2. Pet. 3. dicitur, Cæli magno impetu trāsibunt: sed non possunt trāsire per corruptionem in aliquod aliud corpus, cum non habeant contrarium, ergo trāsibunt in nihilum.

¶ 12. Præter. Ad idē est quod dicitur in Psalmo. Opera manuum tuarum sunt cæli, ipsi peribunt: & Luc. 21. dicitur, Cæelum & terra trāsibunt.

SED CONTRA est, quod dicitur Ecclesiastes. 1. Terra autē in æternū stat. Præterea. Ecclesiastes. 3. dicitur, Didici, q̄ oīa opera, quæ fecit Deus p̄seuerent in æternū, ergo creaturæ in nihilū nō redigent̄.

RESPON. Dicendum, q̄ vniuersitas creaturarum numquā in nihilum rediget̄. Et quāuis creaturæ corruptibiles non semp̄ fuerint, in perpetuū tamen s̄m suā substantiam durabunt: licet a quibusdam positū fuerit, q̄ omnes creaturæ corruptibiles in vltima rerū cōsumatione deficiēt in nō esse, Quæst. dist. S. Thomæ. G Quod

si. S. met. c. 4. lib. 7. de tri. nō longe a principio.

lib. 6. con. 6. con. 3.

lib. 6. con. 6. con. 3.

Vide 1. p. q. 104. art. 5. & de ueri. q. 5. art. 3. ad 6.

icuis
poten-
geret,
in hoc
esse:
lat lu-
ederet,
idē nō
m est.
tio, nō
osū de-
r suam
pia an-
ticipat
finis cē
m est fi-
equitur
us vo-
proce-
ndum:
s est. Et
colunta-
e: nō de
est, alias
ca pri. 4.
ante f.
n lib.
quarē
antiam
bitantia
etiam
um ac-
adione
um exi-
modū
factorū
ca est or-
ar. Et iō
un dum
m cetera
hir. esp.
rom. 3.
anini
on tra di-
haus lit
ra ratio-
non dī
ex dicit̄
se corru-
io. Sicut
redigere
non esse
um est.
atura cō-
ra: quæ
ra possit
endit: sed
gloria
fuit quæ
no cōdē
ibilia p̄
parentia
ia nō dī
non esse
et sit cū
ceret. nō
o fūdit
um est.
Ad

Quod quidē Origeni ascribitur, qui tamen hoc nō videtur dicere, nisi aliorū opinionem recitādo: huius tñ rationem sumere possumus ex duobus. Primo quidē ex diuina voluntate, ex qua creaturarum esse dependet. Voluntas. n. Dei, quamuis absolute considerata, ad opposita se in creaturis hēat, eo q̄ non magis ad unū quā ad alterum obligatur, ex suppositione tamen facta aliquam necessitatē hēt. Sicut enim in creaturis aliquid, quod se ad opposita habet, necessarium creditur positione aliqua facta, vt Sortem possibile est sedere, & nō sedere, necessarium tamen est eum sedere, cum sederet: ita voluntas diuina, quā quantum est de se pōt velle aliquid & eius oppositum, vt Petrum saluare, vel non, non potest velle Petrum non saluare dum vult Petrum saluare. Et quia eius voluntas immutabilis est, si ponitur aliquando eū aliquid velle, necessarium est ex suppositione illud eum semper velle, licet nō sit necessarium vt velit q̄ sit semper, quod vult esse aliquis. Quicumq; autem vult aliquid pp se ipsum, vult, ut illud sit semp ex hoc ipso, q̄ illud pp se vult. Quā n. aliquis vult quandoq; esse, & postmodum non esse, vult esse vt aliquid aliud perficiat, quo pfecto eō non indiget, quod propter illud perficiendū volebat. Deus autem creaturā vniuersitatē vult pp seipsum, licet & propter seipsum eam velit esse. hęc enim duo nō repugnant. Vult enim Deus vt creaturæ sint propter eius bonitatem, ut eam scilicet suo modo imitentur, & representent: quod quidem faciunt in quantum ab ea esse habent, & in suis naturis subsistunt. Vnde idem est dicta, q̄ Deus omnia propter seipsum fecit (quod dicitur Prover. 16. vniuersa pp seipsum operatus est Dominus,) & q̄ creaturas fecerit propter earum esse, quod dicitur Sap. primo, Creauit enim Deus vt essent omnia. Vñ ex hoc ipso q̄ Deus creaturas instituit, patet quod voluit eas semper durare, cuius oppositum ppter eius immobilitatem nunquam contingeret. Secundo, ex ipsa rerum natura: sic enim Deus vnamquamq; naturam instituit, vt ei nō auferat suam proprietatem. Vnde dicitur Rom. 11. in glo. quod Deus, qui est naturarum conditor, contra naturas non agit, & si aliquando in argumentum fidei in rebus creatis aliquid supra naturam operetur. Rerum autem immaterialium, quæ contrarietate carent, proprietates naturalis est earum sempiternitas: quia in eis non est potentia ad non esse, ut supra ostensum est. Vñ sicut igni nō auferri naturalem inclinationem, qua sursum tendit, ita non auferri rebus prædictis sempiternitatem, ut eas in nihilum redigat.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ fm Cōmē. 11. Metaph. quod licet oīs potentia, que est in corpore, sit finita, non tamen oportet quod in quolibet corpore sit potentia finita ad esse, quia in corporibus incorruptilibus per naturam, nō est potentia ad esse, nec finita nec infinita, sed ad moueri tantum. Sed hæc solutio non videtur valere, quia potētia ad esse non solum accipitur fm modum potentie passiuæ, quæ est ex parte materiae, sed etiam fm modum potentie actiuæ, q̄ est ex parte formæ, quæ in rebus incorruptilibus deesse non pōt. Nam quantum vnicuiq; inest de forma tantum inest ei de virtute essendi. vnde & in primo Celi & mundi Philosophus vult quod quadā habeant uirtutem, & potentiam ut semper sint. Et ideo aliter dicendum, q̄ ex infinitate temporis non ostenditur habere infinitatē, nisi illud quod tpe mensuratur, uel p se, sicut

motus, vel p accidēs, sicut esse rerū, q̄ motui subiacēt q̄ aliqua periodo motus durat, vltra quā durare non possunt. Esse autē corporis celestis nullo modo attingit, nec a tēpore, nec a motu, cū sit omnino inuariabile. Vnde ex hoc, q̄ celum est tempore infinito, esse eius nullā infinitatē habet, sicut omnino extra continuitatē temporis existens: pp quod a Theologis dī mensurari auo. Vnde non requiritur in celo aliqua virtus infinita ad hoc q̄ sit semper.

AD SECVNDVM dicendū q̄ sicut una pars exercitū ordinat, & ad aliā, & ad duces: ita corporalis creatura ordinatur, & ad perfectionem spiritualis creaturæ iuuandam, & ad diuinam bonitatem representandam, quod semper faciet licet primum cesset.

AD TERTIVM dicendū, q̄ esse nō dī accidētis, sit in genere accidētis, si loquamur de esse substantiæ: est. n. actus essentia, sed p quādā similitudinē, non est pars essentia, sicut nec accidēs. Si tamē esset in genere accidētis, nihil prohiberet quin in initium duraret: per se enim accidētia, ex necessitate suis substantijs insunt: vnde, & nihil prohibet, et in perpetuum inesse. Sed accidentia quæ per accidētia insunt subiectis, nullo modo in perpetuum durant secundum naturam. huiusmodi autē esse non potest ipsum esse rei substantiale, cum sit essentia actus.

AD QVARTVM dicendū, q̄ ante quā res essentia erat aliqua natura, cuius proprietates esset ipsa sempiternitas: sicut est aliqua natura rebus iam creatis. Et p̄terea hoc ipsum potuit esse ad aliquā perfectionem creaturæ spiritualis, q̄ res non semper fuerint: quia per hoc Deus expresse rerum causa ostēditur. Nulla autem utilitas sequeretur, si omnia in nihilum gererentur. Et ideo nō est simile de principio, & fine.

AD QVINTVM dicendū, q̄ illa q̄ semper durabunt, habēt virtutem vt sint semper: hanc tñ virtutem nō semper habuerunt, & ideo non semper fuerunt.

AD SEXVM dicendū, q̄ licet Deus de iustitia creaturæ cōtra se peccanti, posset esse subtrahere, & eam in nihilum redigere, tamē conuenientia sit ista est vt eam in esse referret ad penam. Et hoc ppter duo. Primo, quia illa iustitia non haberet aliquid misericordie admittum: cum nihil remaneret, cui posset misericordia adhiberi. Dicitur autē in Psal. vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas. Secundo, quia ista iustitia congruentius respondet culpæ in duobus. In vno quidem, quia in culpa voluntas contra Deum agit, nō autem natura, quæ ordinata sibi a Deo inditum seruat: & ideo talis debet esse pena, quæ voluntatem affligat, naturæ nocendo, quæ voluntas abutitur, si autem creatura omnino in nihilum redigeretur, esset tantum nocumētum naturæ, & non afflictio voluntatis. In altero vero, quia cum in peccato duo sint, auersio ab incommutabili bono, & conuersio ad bonū cōmutabile, conuersio post se auersionē trahit. Nullus enim peccator intendit a Deo auerti, sed querit frui tēporali bono cum quo simul Deo frui non pōt. vnde cum ppter damni auersioni culpæ respondeat, conuersio in bono eius pena sensus, pro actuali culpa conueniens est, vt pena damni non sit sine pena sensus. Si autem in nihilum creatura redigeretur, esset quidē pena damni aeterna, sed non remaneret pena sensus.

AD SEPTIMVM dicendū, quod iudicium de quo Propheta mentionem facit, prædictam cōsecutionem, congruentiam, vel operationem penæ ad culpam importat. Furor enim a quo liberari petiunt misericordie temperamentum excludit.

Et ordi-
naria, ibi co-
tra natura
infertur es.

art. preced.

lib. 11. met.
comm. 11.

D. 1151.

AD OCTAVVM dicendum, quod aliquid dicitur melius, vel propter praesentiam magis boni: & sic melius est damnato esse quam non esse: vel propter absentiam mali, quia etiam carere malo, in rationem boni cadit, secundum Philosophum in 5. Eth. Et secundum hoc intelligitur verbum Domini Iesu Christi.

AD NONVM dicendum, quod forma, & accidentia etsi non habeant materiam partem sui ex qua sint, habent tamen materiam, in qua sunt, & de cuius potentia educuntur. unde & cum esse desinunt non omnino annihilantur: sed remanent in potentia materiae sicut prius.

AD X. Dicendum, quod sicut creaturae sunt ex nihilo: ita in nihilum sunt redigibiles, si Deo placeret.

AD XI. & duodecesimum dicendum, quod auctoritates illae non sunt intelligendae hoc modo quod substantia mundi pereat, sed figura, ut Apostolus dicit prima ad Corinthios septimo.

ARTICVLVS V.

Utrum motus caeli quandoque deficiat.

QVINTO quaritur, utrum motus caeli quandoque deficiat. Et videtur quod non. Dicitur enim Gen. 9. Cunctis diebus terrae, seminis, & messis, frigus, & aestus, hyems, & aestas, nox, & dies non requiescent: haec autem omnia ex motu caeli proveniunt. ergo motus caeli non requiescet quando terra erit: terra autem in aeternum stat, ut dicitur Ecclesiasticus primo, ergo & motus caeli in aeternum erit. Sed dicitur, quod intelligitur de terra prout servit homini secundum praesentem statum, quo per seminationem, & messem homo fructus ex ea colligit ad sustentationem vitae animalis: non autem pro, ut terra servit hominiam glorificationem in aeternum durans ad maiorem bonorum iocunditatem.

2 SED CONTRA dicitur Ierem. 31. Haec dicit Dominus qui dat Solem in lumine diei, ordinem Lunae, & Stellarum in lumine noctis, qui turbat mare, & sonat fluctus eius, Dominus exercituum nomen eius: si defecerint leges istae coram me, tunc, & semen Israel deficiet ut non sit coram me gens semper. Non autem intelligitur de Israel carnali, qui iam per sui dispersionem gens dici non potest. Unde oportet quod intelligatur de Israel spirituali, qui tunc maxime coram Deo gens erit, cum per essentiam Deum videbitur. ergo in statu beatitudinis leges praemissae, quae motum caeli sequuntur, non cessabunt: & sic neque per consequens motus caeli.

3 Praet. Quaecumque necessitatem ex priori necessario habent, sunt necessaria absolute, ut patet per Philosophum in 2. Physico. sicut mors animalis quae necessaria est propter materiae necessitatem. Operationes autem rerum in corruptibilem, inter quas motus caeli oportet ponere, sunt propter substantias eorum quorum sunt operationes, & sic necessitate ex priori habere videntur: cum e converso sit in corruptibilibus, quorum substantiae sunt propter earum operationes: unde ex posteriori necessitate habet, ut Comen. ibidem dicit, ergo motus caeli necessitate absoluta necessarius est, & ita nunquam cessabit.

4 Praet. Finis motus caeli est, ut celum per motum assimilatur Deo, in quantum exit de potentia in actum per firmiter renovationem, quos successively actualiter acquirit. vnumquodque enim secundum hoc Deo, qui est purus actus, assimilatur per actum. Iste autem finis cessaret cessante motu. Cum motus ergo non cesset nisi obvento fine propter quem est, numquam motus caeli cessabit. Sed dicebatur, quod motus caeli non est propter hunc finem: sed ad completum numerum electorum, quo completo motus caeli quiescet.

A 5 SED CONTRA, Nihil est propter vilius se, eo quod finis est nobilior his, quae sunt ad finem, cum finis sit causa bonitatis in his quae sunt ad finem: sed celum cum sit incorruptibile, est nobilior quam generabilia, & corruptibilia. ergo non potest dici, quod motus caeli sit propter aliquam generationem in istis inferioribus, per quam tamen numerus electorum posset compleri. Sed dicebatur, quod motus caeli non est propter generationem electorum, sicut propter generalem finem: sed sicut propter finem secundarium.

6 SED CONTRA, Habito fine secundario, non quiescit quod propter finem motus movetur. Si ergo generatio per quam completur numerus electorum, est secundarius finis motus caeli, eo habito non quiescet adhuc caelum.

7 Praet. Oportet quod est in potentia, est imperfectum, nisi ad actum reducat: Deus autem in mundi consumatione non dimittet aliquid imperfectum. Cum ergo potentia quae est in caelo ad ubi, non reducat in actum nisi per motum, videtur quod motus caeli etiam in mundi consumatione non quiescet.

8 Praet. Si causae alicuius effectus sunt incorruptibiles, & semper eodem modo se habentes, & effectus ipse est sempiternus: sed omnes causae motus caeli sunt incorruptibiles: & semper eodem modo se habentes siue accipiamus causam moventem, siue ipsum mobile, ergo motus caeli in sempiternum durabit.

9 Praet. Illud quod est sempiternitatis susceptivum, numquam a Deo sua sempiternitate privabitur, ut patet in angelo, anima rationali, & substantia caeli: sed motus caeli est susceptivus sempiternitatis (Ioh. n. motum circulari contingit esse perpetuum, ut patet in octavo Physico). ergo motus caeli in perpetuum durabit, sicut & alia quae nata sunt esse sempiterna.

10 Praet. Si motus caeli quiescet, aut quiescet in instanti, aut in tempore: si in instanti, continget simul idem quiescere, & moveri, quia cum in toto tempore praecedenti moveretur, oportet dicere, quod in quolibet ipsius temporis, in quo natum est moveri caelum moveretur. In instanti autem signato, in quo datum est caelum quiescere, natum est caelum moveri, cum motus & quies circa idem sint: hoc autem instans est aliquid temporis praecedentis, cum sit terminus eius. ergo in eo moveretur, & datum erat quod in eo quiescebat, ergo simul in eodem instanti quiescet, & movebitur, quod est impossibile. Si autem quiescet in tempore: ergo tempus erit post motum caeli. Sed tempus non est sine motu caeli, ergo motus caeli erit postquam esse desierit, quod est impossibile.

11 Praet. Si motus caeli quandoque deficiat, oportet quod tempus deficiat, quod est numerus eius, ut patet in 4. Physico. sed impossibile est tempus deficere, ergo impossibile est motum caeli deficere. Probatio mediae. Omne quod semper est in sui principio, & sui fine, nunquam cepit esse, nec unquam deficiet, eo quod unumquodque est post suum principium, & ante finem suum: sed nihil est accipere temporis, nisi instans quod est principium futuri, & finis praeteriti, & sic tempus semper est in sui principio, & sine. ergo tempus nunquam deficiet.

12 Praet. Motus caeli est naturalis caelo, sicut, & motus gravium, & levis est eis naturalis, ut patet in primo Caeli, & mundi. Hoc autem differt, quod corpora elementaria non moventur naturaliter, nisi cum sunt extra suum ubi, celum autem movetur etiam in suo ubi existens: ex quibus accipi potest, quod sicut se habet corpus elementare ad motum suum naturalem, cum est extra suum ubi: ita se habet caelum ad motum suum naturalem cum est in suo ubi. Corpus, n. elementare cum est extra suum

Quest. dif. S. Thomae. G 2 ubi,

Lib. 8. com. 73. & 74.

Lib. 4. com. 101. tom. 2.

Lib. 1. com. 78. & sequens. tom. 1.

vbi non quiescit, nisi per violentiā. ergo & celi nō potest quiescere, nisi quies sit violenta. quod quidē est inconueniens. Cū enim nullū violentum possit esse perpetuum, sequeretur q̄ illa quies celi nō esse perpetua: sed quandoque iterum celi moueri inciperet, quod est fabulosum. ergo non est dicendum quod motus celi aliquando quiescat.

¶ 13 Præt. Eorū quæ sibi succedunt, oportet esse aliquē ordinem, & proportionem: finiti autē ad infinitū non est aliqua proportio. ergo inconuenienter dicitur q̄ cælum finito tempore sit motū, & postmodū infinito tpe quiescat: quod tñ oportet dicere, si motus celi incipit & finiet, & nunq̄ reincipiat.

¶ 14 Præt. Quanto aliquid Deo assimilatur secūdu nobiliore actum, tanto nobilior est assimilatio: si est nobilior est assimilatio hominis ad Deum, q̄ est s̄m animam rationalem, quā animalis brutis, quæ est secundum animam sensibilem. Actus autē secundus, nobilior est quā actus primus: sicut consideratio quā scientia. ergo assimilatio qua cælum assimilatur Deo s̄m actum secundum, qui est causare inferiora, est nobilior quā assimilatio s̄m claritatem, quæ est actus primus. Si ergo in mundi consumatione partes principales mundi meliorabuntur, uideatur quod cælum non desinet moueri, aliqua maiori claritate repletum.

Tex. 18. 37. 38. & 39.

¶ 15 Præt. Magnitudo & motus & tempus se cōsequuntur, quantum ad diuisionē, & finitatem uel infinitatem, ut probatur in 6. Phy. sed in magnitudine circulari non est principium neque finis. ergo nec ī motu circulari poterit esse aliquis finis. Et sic cum motus celi sit circularis, ut q̄ nunq̄ finietur. Sed dicebat, q̄ licet motus circularis nunq̄ scdm suā naturā finiatur, tamen diuina uoluntate finiet.

Circa princip. scilicet.

16 SED CONTRA est quod Aug. dicit secundo super Gen. ad literam, Cū de mundi institutione agitur, non q̄ritur quid Deus possit facere, sed q̄d rerū natura patiatur ut fiat. Consumatio autē mundi, eius institutioni r̄ndet, sicut finis principio. ergo nec in his quæ p̄tinent ad finem mundi, recurrendum est ad Dei uoluntate: sed ad rerum naturā.

¶ 17 Præt. Sol per suam præsentiam, lumen & diē in istis inferiorib. causat, per absentiam uero tenebras & noctem: sed non potest esse Sol præsens utrique hemisphærio, nisi per motum. ergo si motus celi quiescat, semper sua præsentia in una parte mundi causabit diē, & in alia noctem, cui Sol semper erit absens. Et sic illa pars non erit meliorata: sed deteriorata in mundi consumatione.

¶ 18 Præt. Illud quod æqualiter se habet ad duo, aut utrique adheret, aut neutri: sed Sol æqualiter se habet quantum est de sua natura ad quodlibet vbi celi. ergo uel erit in quolibet, aut in nullo. Sed non potest esse in nullo, quia omne corpus sensibile alicubi est. ergo oportet quod sit in quolibet: sed hoc non potest esse, nisi per motus successiōnem. ergo semper mouebitur.

¶ 19 Præt. In mundi consumatione a nullo tollitur sua perfectio quod tunc remanebit, quia res quæ remanebunt, in illo statu non deteriorabuntur: sed meliorabuntur. Motus autem est perfectio ipsius celi: q̄d patet ex hoc quia motus est electio mobilis in quantum huiusmodi, ut d̄r in 3. Phy. Et iterum ut dicitur in 2. Celi & mundi, cælum per motum perfectam bonitatem consequitur. ergo in mundi consumatione celi motu nō carebit.

Phy. lib. 2. c. 16. 2. c. 16. 66.

¶ 20 Præt. Corpus aliqd nunq̄ attinget ad gradū nature spiritalis: hoc autē ad naturam spiritalē pertinet q̄ bonitatem perfectam sine motu habeat,

ut patet in 2. Celi & mundi: nunquam ergo celi moueri definat, perfectam bonitatem habebit, quod est contra rationem consumationis mundi. ¶ 21 Præt. Nihil tollitur, nisi per suum contrarium. motui autem celi nihil est contrarium, ut probatur in primo celi & mundi. ergo motus celi nunquam quiescet.

SED CONTRA est, quod dicitur Apo. 10. Angelus quem uidi stantem super mare & super terram, leuauit manum suam, & iurauit per uiuentem in secula seculorum, quia tempus amplius non erit: tempus autem erit quandiu motus celi erit. ergo motus celi aliquando esse desinet.

¶ 22 Præt. Dicitur Iob 14. Homo cum dormierit nō resurget, donec atteratur cælum non euigilabit, neque confurget de somno suo, cælum autem nō potest intelligi q̄ atteratur secundum substantiā, quia semper remanebit, ut prius probatum est. ergo quando resurrectio mortuorum erit, cælum atteretur quantum ad motum qui cessabit.

¶ 23 Præt. Rom. 8. super illud, Omnis creatura angelis & parturit, usque adhuc, dicit glo. Ambrosij, Omnia elementa cum labore sua explent officia, sicut Sol & Luna non sine labore statuta sunt implent spacia, quod est causa nostri, unde quiescent nobis assumptis. ergo in resurrectione sanctorum motus corporum celestium quiescet.

¶ 24 Præt. Isidorus dicit in lib. creaturarū, post iudiciū Sol laboris sui mercedē recipiet, & nō ueniet ad occasum nec Sol nec Luna, quod non potest esse si celi moueatur. ergo tunc cælum non mouebit.

RESPON. Dicendum q̄ s̄m documenta sanctorum ponimus motum celi q̄nque cessaturum, quibus hoc magis fide teneatur, quā ratione demonstrari possit: ut autem manifestum esse possit quod huius quōnis pendat difficultas, attendendum est, q̄ motus celi non hoc modo est naturalis celestis corpori, sicut motus elementaris corporis est naturalis. habet enim huiusmodi motus in motu naturali. habet enim motus in motu naturali. habet enim motus in motu naturali.

¶ 1. Principiū, non solum materiale & receptiuum, sed et formale & actiuum. Forma enim ipsius elementaris corporis sequitur talis motus, sicut & elementa naturales proprietates ex essentialib. principijs consequuntur, unde in eis generas d̄r esse mouens in quantum dat formā, quā consequitur motus sic aut in corpore celesti dici non potest. Cum natura semper in unū tendat determinare non habens ad multa, impossibile est q̄ aliqua natura inclinet ad motum secundum seipsum, eo q̄ in quolibet motu deformitas quedam est, in quantum non eodem modo se habet quod mouetur, uel deformitas uero mobilis est contra motus rationē. Unde de natura nunquam inclinat ad motum p̄p̄ uerē, sed propter aliquid determinatum q̄d ex motu consequitur, sicut natura grauis inclinat ad motū in medio, & per consequens inclinat ad motum qui est deorsum, s̄m q̄ tali motu in talem locum peruenitur. Cælum autē non peruenit suo motu ad aliquod ubi, ad quod per suam naturā in clinet, quia quodlibet ubi est principium & finis motus, unde non potest esse suus motus naturalis quāsi quens aliq̄ inclinationē naturalis uirtutis in herbis, sicut sursum ferri est motus naturalis ignis. Unde aut motus circularis esse naturalis cælo, in quantum in sua natura h̄t aptitudinē ad talem motū, & in seipso h̄t principij talis motus passiuū, actiuū aut principij motus est aliqua substantia separata ut Deus, uel intelligentia, uel anima, ut quidā ponunt. Quantum ad præsentem quōnem nihil dicitur Ratio

Ratio ergo permanentiæ motus non potest sumi ex natura aliqua celestis corporis, ex qua tantum est aptitudo ad motum: sed oportet eam sumere ex principio actiuo separato. Et quia agens omne pp finem agit, oportet considerare quis est finis motus cæli: si namque fini eius congruat qd motus ali quando terminetur, cælum quandoque quiescer: si autem fini eius non comperat quies, motus eius erit sempiternus. non enim potest esse qd motus deficiat ex mutatione causæ mouentis, cum voluntas Dei sit immutabilis, sicut etiam natura, & per eam immobilitatem consequantur, si quæ sunt causæ mediæ mouentes. In hac autem consideratione tria oportet vitare, quorum primum est, ne dicamus cælum moueri propter ipsum motum; sicut dicebatur cælum esse propter ipsum esse in quo Deo assimilatur. Motus enim ex ipsa sui ratione repugnat, ne possit poni finis, eo qd motus est in aliud tendens: unde non habet rationem finis, sed magis eius, qd est ad finem. Cui etiam attestatur, qd est actus imperfectus, ut dicitur in 3. de Anima, & 3. Physic. Finis autem est vltima perfectio. Secundum est, ut non ponatur motus cæli esse propter aliquid vilius: nam cum finis sit vnde ratio sumitur, oportet finem præeminere his, quæ sunt ad finem. Potest autem contingere, qd vilius sit terminus operationis rei nobilioris: non autem vt sit finis intentionis. Sicut securitas rustici est terminus quidam, ad quem operatio Regis gubernantis terminatur: non tamen regimen Regis est ordinatum ad huius rustici securitatem sicut in finem: sed in aliquid melius, scilicet in bonum commune. vnde non potest dici, qd generatio istorum inferiorum sit finis motus cæli, & si sit effectus vel terminus: quia & cælum his inferioribus præeminet, & motus eius motibus, & mutationibus horum. Tertium est, vt non ponatur finis motus cæli aliquid infinitum: quia vt dicitur in 2. Metaphysic. Qui ponit infinitum in causa finali, destruit finem, & naturam boni. Pertingere enim quod infinitum est, impossibile est: nihil autem mouetur ad id quod impossibile est ipsum consequi, vt dicitur in primo Cæli, & mundi. vnde non potest dici, qd finis motus cæli sit ut consequatur in actu: nisi ad quod est in potentia, licet hoc Auicenna dicere videatur. hoc enim impossibile est consequi, cum infinitum sit: quia dicitur in vno ubi sit in actu, erit in potentia ad aliud ubi, in quo prius actu existebat. Debet ergo finem motus cæli ponere aliquid qd cæli per motum consequi possit, qd sit aliud a motu, & eo nobilius. Hoc autem dupliciter potest poni, uno modo vt ponatur animus motus cæli aliquid in ipso, sicut lo, qd simul cum motu existit. Et secundum hoc a quibusdam Philosophis ponitur, qd similitudo ad Deum in causando est finis motus cæli, qd qd fit ipso motu durante: vnde secundum hoc non conuenit qd motus cæli deficiat, qd deficiente motu, finis ex motu pueniens cessaret. Alio modo potest poni, finis motus cæli aliquid extra cælum, ad quod peruenitur per motum cæli, quo cessante illud potest remanere. Et hæc est nostra positio. Ponimus enim qd motus cæli est propter implendum numerum electorum. Anima namque rationalis quolibet corpore nobilior est & ipso cælo. Vnde nullum est inconueniens, si ponatur finis motus cæli multiplicatio rationalium animarum: non autem in infinitum, quia hoc per motum cæli puenire non potest, & sic moueretur ad aliquid, qd consequi non potest. unde relinquatur, qd determinata multitudo animarum rationalium sit finis motus cæli. Vnde ea habita motus cæli cessabit. Licet autem

A vtraque positio predictarum possit rationabiliter sustineri, tñ secunda, que fidei est, vt esse pbabilior pp tres rones. Primo quidem, quia nihil dicitur de cetero fine alicuius esse assimilationem ad Deum secundum aliquid: & illud, secundum quod assimilatio attendit. Sicut supra dictum est, qd finis rerum possit dici, vel ipsa assimilatio diuine bonitatis, vel esse rerum, secundum qd res Deo assimilant. Idem ergo est dictum finem motus cæli esse assimilari Deo in causando, & causare. Cære autem non potest esse finis, cum sit operatio habens operatum, & tendens in aliud: huiusmodi. n. operationibus meliora sunt operata, ut dicitur in principio Ethic. vnde humo factiones non possunt esse fines agentium, cum non sint perfectiones facientium: sed magis factorum. vñ & ipsa facta sunt magis fines, ut patet 9. Met. & 1. Ethic. Ipsa autem operata non sunt fines, cum sint uiliora cælo, ut supra dictum est. vñ relinquatur non conuenienter dici, qd finis motus cæli sit assimilari ad Deum in causando. Secundo uero, quia cum cæli moueatur, in ipso existente sola aptitudine ad motum, principio uero actiuo existente extra, ut dictum est, mouet & agit sicut instrumentum: hæc est. n. dispositio instrumenti, ut patet in artificialibus. Nam in securi est sola aptitudo ad tale motum, principium autem motus in artifice est. Vñ, & secundum Philosophos, quod mouet motum, mouet ut instrumentum. In actione autem, qd est per instrumentum, non potest esse finis aliquis in ipso instrumento, nisi per accidens, in quantum instrumentum accipitur ut artificiatum, & non ut instrumentum. vñ non est probabile, qd finis motus cæli sit aliqua perfectio ipsius: sed magis aliquid extra ipsum. Tertio, quia si similitudo ad Deum in causando est finis motus cæli, præcipue attenditur hæc similitudo secundum causalitatem eius, quod a Deo immediate causatur. anima rationalis, ad cuius causalitatem concurrat cælum per motum suum materiam disponendo. Et ideo probabilis est quod finis motus cæli sit numerus electorum, quam assimilatio ad Deum in causalitate generationis, & corruptionis, secundum qd Philosophi ponunt. Et ideo concedimus, qd motus cæli completo numero electorum finitur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod loquitur de duratione terræ secundum quod est transmutationi subiecta: sic. n. in ea seminatur, & metitur. Tali autem statu terræ durante, motus cæli non cessabit.

AD SECUNDUM dicendum, qd authoritas illa non est intelligenda de Israel carnali, sed de Israel spiritali: non tñ secundum qd est in patria coram Deo, contemplando ipsum per speciem: sed secundum qd est in via coram Deo p fidem, vt sic idem sit, qd dicitur hic, & qd Dominus discipulis loquens ait Matth. ultimo. Ecce ego uobiscum sum usque ad consumationem seculi.

AD TERTIUM dicendum, qd hæc prepositio, pp, denotat causam. vnde quæque denotat causam finale que est posterior in esse, quæque autem materiale vel efficientem, que sunt priores. Cum autem dicitur in rebus incorruptibilibus, Actus sunt propter agentia, propter, non denotat causam finale: sed eam efficientem, ex qua est necessitas ibi, & non ex fine. Motus ergo cæli si comparatur ad ipsum mobile, non habet ex eo necessitatem sicut ex causa efficiente, vt ostensum est: habet autem nanc necessitatem ex mouente. Quod, quia est voluntarie mouens, secundum hoc necessitatem in motu inducit, secundum quod determinatum est per ordinem sapientie diuine: & non ad moueri semper.

AD QUARTUM dicendum, quod assimilari Deo secundum hoc, quod actu acquirit successiue diuersos finis, ad quos prius erat in potentia, non

Quest. dist. S. Tho. G 3 tia, non

9. Met. 1. eth. cap. 1.

In hoc arti.

In hoc arti.

In corp. art.

9. Met. 1. eth. cap. 1.

In corp. art. tia, non potest esse finis motus coeli: tum quia hoc infinitum est, vt supra ostensum est: tum quia sicut ex vna parte per motum acceditur ad diuinam similitudinem, per hoc q̄ situs, qui erant in potentia, fiunt actu: ita ab alia parte receditur à diuina similitudine, per hoc q̄ situs qui erant in actu, fiunt in potentia.

AD QVINTVM dicendum, q̄ licet generabilia, & corruptibilia sint viliora celo: tñ anima rationales sunt corpore coeli nobiliores, quæ tñ à Deo producuntur ad esse in materia disposita per motu coeli.

AD SEXTVM dicendum, q̄ completio numeri electorum s̄m doctrinam fidei non ponitur secundarius finis motus coeli, sed principalis, licet non vltimus: quia finis vltimus vniuersitatis, rei, est bonitas diuina, in quantum creaturæ quoquo modo ad eam pertingunt, vel per similitudinem, vel per debitum famulatum.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ res non d̄r esse imperfecta, quacumq; potentia in ipsa nõ reducta ad actum, sed solum qñ per reductione in actum res suam consequitur complementum. Non. n. homo qui est in potentia, vt sit in India, imperfectus erit si tñ non fuerit: sed imperfectus d̄r si scientia vel virtute careat, qua natus est perfici. Coelum autem nõ perficitur per locum, sicut corpora inferiora, quæ in proprio ubi conseruantur. Vnde licet potentia qua potest esse in aliquo ubi, nunquam reducatur ad actum, non tamen sequitur q̄ sit imperfectum. Nam si s̄m se consideretur, nõ maior est sibi perfectio q̄ sit in vno situ q̄ in alio: sed indifferet se habet ad omnia ubi, cum ad quodlibet moueatur naturaliter. Ipsa autem in differentia magis inducit ad quietem q̄ ad perpetuitatem motus: nisi consideretur voluntas mouentis, & intendens finem. Sicut etiam quidam Philosophi assignauerunt cam quietem tñ in medio, propter indifferetiam eius, respectu cuiuslibet partis circumferentia coeli.

AD OCTAVVM dicendum, q̄ licet cause motus ce- li omnes sint sempiternæ, tamen mouens, ex quo necessitas eius dependet, mouet per voluntatem, & non est necessarium q̄ semper moueat, sed secundum quod exigit ratio finis.

AD NONVM dicendum, q̄ alio modo celum est s̄m suam naturam capax sempiternitatis motus, & sui esse. Nam suum esse dependet ex principijs suæ naturæ, ex quibus consequitur necessitas essendi, cū non sit in eis possibilitas ad non esse, vt prius ostensum est. Suus autem motus, in natura eius non habet nisi aptitudinem: necessitatem vero habet ex mouente. Vnde etiam s̄m Com. in 11. Meta. & in lib. de Substantia orbis, sempiternitas essendi in celo est ex principijs suæ naturæ, nõ autem sempiternitas motus: sed ab extrinseco. Vnde etiam secundum eos qui dicunt motum nunquam deficere, causa durationis motus coeli, & eius sempiternitatis, est voluntas diuina: quamuis eius immobilitas nõ de necessitate concludere possit sempiternitate motus coeli, vt ipsi volunt. Non. n. est mobilis voluntas, si vel q̄ diuersa sibi inuicem succedat, s̄m q̄ exigit finis quem immobiliter vult. Et ideo potius est inquirẽda ratio sempiternitatis motus ex fine, quam ex immobilitate mouentis.

AD DECIMVM dicendum, q̄ motus coeli terminabitur in instanti. In quo quidem neq; erit motus neq; quies, sed terminus motus, & principiu quietis: quies aut sequens non erit in tpe. Nam quies nõ mensuratur à tpe, primo, sed secundario, vt d̄r in 4. Phys. vnde si sit quies alicuius corporis quæ nulli

Lib. 4. cont. 219. tom. 2.

motui subiciatur, non mensurabitur tpe: quamuis si in hoc fiat vis, possit dici quod erit post motum in celo immobilitas quædam, etsi non quies.

AD XI. dicendum, q̄ sicut motus coeli deficiet, ita & tps deficiet, vt per auctoritatem Apoc. in d̄m apparet. Vltimum autem nũc totius tps erit quidem finis præteriti, non autem principium futuri. Quod. n. nũc simul sit, & finis præteriti, & principium futuri, habet in quantum sequitur motum circulare continuum, cuius quodlibet signum indiuisibile est principium & finis, respectu diuersorum. Vnde si motus cesset, sicut erit aliquod vltimum indiuisibile in motu: ita & in tempore.

AD XII. dicendum, q̄ motus coeli, ut dictum est, non est naturalis propter actiuam inclinationem formalem principij in corpore celesti ad talem motum: sicut est in elementis, vnde non sequitur si quæ lum quiescit, quod eius quies sit violenta.

AD XIII. dicendum, q̄ si motus coeli nõ esset q̄ aliquid aliud, tunc oporteret attendere proportionem eius ad quierem sequentem, si non simpliciter poneretur: sed quia est ordinatus ad aliu finem, eius proportio attenditur in ordine ad finem, & nõ in ordine ad quietem sequentem: vt intelligamus q̄ Deus ex nihilo vniuersas creaturas in esse producit, primam vniuersi perfectionem, quæ consistit in partibus essentialibus vniuersi, & diuersis speciebus, per seipsum instituit. Ad vltimã vero perfectionem, quæ erit ex cõsumatione ordinis beatorum, dinavit diuersos motus, & operationes creaturarum quosdam quidẽ naturales, sicut motu coeli, & operationes elementorum, per quas materia preparatur ad susceptione aĩe ronalis: quosdã vero voluntarios, sicut angelorum ministeria, qui mittuntur p̄ eos qui hereditate capiunt salutem. Vnde hac cõsumatione habita, & immutabiliter permanente, quæ ad eam ordinabuntur, in perpetuum cessabunt.

AD XIV. dicendum, q̄ obiectio illa, p̄cedit de causa secũdo, qui est operatio manẽs in operãte, q̄ est finis operãtis: & p̄ consequens excellẽtior q̄ forma operãtis. Actus autẽ s̄m d̄s, q̄ est actio tendens in aliud factu, nõ est finis agẽtis, nec nobilior q̄ eius forma: nisi ipsa facta sint nobiliora faciẽtibz, sicut artificia sũt nobiliora artificialibz. in f̄s, ut corũ finis.

AD XV. dicendum, q̄ licet in circulari magnitudine non sit principium vel finis in actu, potest tamen designari principium vel finis in capere nationem, vel terminationem motus alicuius.

AD XVI. dicendum, q̄ in mundi principio natura instituebatur: & ideo in his quæ ad principium pertinet, non oportet nature proprietatem præterire: in mundi autem fine natura operatio consequitur finem à Deo sibi institutum: vnde oportet ibi recurrere ad voluntate Dei q̄ talẽ finẽ instituit.

AD XVII. dicendum, q̄ licet celo quiescere q̄ sit motus Sol ex vna parte terra, nõ tñ ex alia parte terra erit oĩno tenebræ, & obscuritas, p̄ claritatem à Deo elemẽtis tradetur. Vnde h̄f Apoc. 2. q̄ claritas nõ eget Sole neq; Luna: nã claritas Dei illuminabit eã. Si tñ sit amplior claritas ex illa parte terra q̄ fuit inhabitata à sanctis, nullũ inconueniens fore.

AD XVIII. dicendum, q̄ quis celũ equaliter se habet ad quẽlibet situ sibi possibile, non tñ motus est in acquisitione situs, sed p̄ aliqd aliud: vñ i quod sita remaneat, impleto eo ad qd erat, nihil d̄r.

AD XIX. dicendum, q̄ motus est si sit actus mobilis tñ actus imperfectus. Vnde p̄ hoc q̄ motus autem non potest concludi q̄ simpliciter perfectio autem & præcipue si per motu mobili nihil acquiritur.

Quod autē Philosophus dicit, quod acquirit perfe-
ctam bonitatem per motū, loquitur secundum pri-
mā dictarum opinionum de fine motus cæli, qui
competit ad sempiternitatem motus.

Ad xx. dicendum, quod perfectio spiritualis nature
est ut possit esse causa aliorum sine suo motu, quod
cæli nūquā acquireret. Nec tñ pp hoc deteriorabi,
cū finis suus nō sit in causādo alia, ut dictum est.

Ad xxi. dicendum, quod motus cæli non quiescet
propter aliquod contrarium: sed propter uolunta-
tem mouentis tantum.

ARTICVLVS VI.

Utrum possit sciri ab homine quando motus cæli finiatur.

Sexto. Quaritur utrum possit sciri ab homine,
quando motus cæli finiatur. Et uidetur quod sic,
quia secundum Aug. in fine de ciui. Dei, sexta ætas
currit ab aduentu Christi usque ad finem mundi:
sed scitur quantum præcedentes ætates durauerit.
ergo sciri potest quantum ista ætas durare debet p
comparationem ad alias: & ita potest sciri quan-
do motus cæli finiatur.

¶ 2 Præ. Finis vnicuiusque rei respondet suo prin-
cipio: sed principium mundi scitum est per reue-
lationem, ex qua Moyses dixit, in principio creauit
Deus cælum, & terram. ergo & finis mundi sciri
potest per reuelationem in scripturis traditam.

¶ 3 Præ. Causa in certitudine mundi ponitur esse,
ut homo semper sit in solitudine de suo statu: sed
ad hanc solitudinem habendam sufficit mortis
incertitudo. ergo non fuit necessarium, incertum
esse defectum mundi: nisi forte propter illos quo-
rum temporibus finis mundi erit.

¶ 4 Præ. Dicitur aliquibus propria mors esse reue-
lata, sicut patet de Beato Martino. Dicit autē Aug.
in epistola ad Orosium, quod talis vnusquisque in iu-
dicio comparebit, qualis fuit in morte. Et sic eadē
rō est occultandi mortē, & occultandi diem iudicii.
ergo & dies iudicii qui ad oēs pertinet, debuit in
scriptura sacra, que omnes instruit, reuelatus fuisse.

¶ 5 Præ. Signū ordinatur ad aliquid cognoscendū.
In Euangelijs autē ponuntur aliqua signa aduentus
Domini qui erit in fine mundi, ut patet Mar. 24. &
Luc. 21. & similiter ab Apostolis, ut patet, 1. ad Tim.

4. & secūde ad Ti. 3. & secūde ad The. 2. ergo vñ, quod
possit sciri tempus aduentus Dñi, & finis mundi.

¶ 6 Præ. Nullus hic reprehenditur, uel punitur pro
eo quod non est in sua potestate: sed aliqui repre-
henduntur in scriptura, & puniuntur pro eo, quod tem-
pora non cognoscunt. Vnde Dñs Math. 16. ad Pha-
risæos, Faciem cæli diiudicare nō stis, signum autem
istud non potestis scire, & Luc. 19. Non relinquent
in te lapidem super lapidem, eo quod nō cognouit
ris tempus uisitationis tuæ. & Ier. 8. Miluus in cæ-
lo cognouit tempus suum: Turter & hirundo, &
ciconia custodiunt tēpus aduentus sui, populus autē
meus non cognouit iudicium Domini. ergo pos-
sibile est sciri diem iudicii, uel tempus finis mudi.

¶ 7 Præ. In secundo aduentu Christus magis mani-
feste venit, quā in primo: tunc enim uidebit eū
omnis populus, & qui eum pupugerunt ut habet
Apoc. 1. Sed primus aduentus prænuntiatus fuit in
scriptura, futurus etiam quantum ad determinatū
tempus, ut patet Dan. 9. ergo uideretur, quod & secūds
aduentus debuere in scripturis prænuntiari quan-
tum ad certum tempus.

¶ 8 Præ. Hō dicit minor mūdus, quā se maioris mū-
di similitudinem gerit: sed finis uitæ humane potest

præsciri determinate. ergo, & finis mundi potest
præsciri.

¶ 9 Præ. Magnum, & paruū, diurnū & breue,
relatiue dicuntur de uno per cōparationē ad aliud:
sed tēpus illud quod est ab aduentu Christi usque
ad finē mundi, dicitur esse breue, ut patet. 1. Cor. 7.
Tēpus breue est, & eiusdē decimo, Nos sumus in
quos fines sæculorū deueniunt. & 1. Ioan. Nouis-
sima hora est. ergo hoc dicitur per cōparationē ad tem-
pus præcedēs. ergo saltē hoc vñ sciri potest, quod multo
breuius est tempus ab aduentu Christi usque ad finē
mundi, quā a principio mudi usque ad Christum.

¶ 10 Præ. Aug. dicit in lib. de Ciui. Dei, quod ignis ille
qui exuret faciē terræ in fine mundi, erit ex conflag-
ratione omnium ignium mundanorum: sed po-
test sciri a considerantibus motum cæli, usque ad
quantum tempus ipsa corpora cælestia, quæ sunt
nata generare calorem in istis inferioribus, erunt
in situ efficacissimo ad hoc implendum, ut sic per
concursum actionis cælestium corporum, & infe-
riorum ignium, vniuersalis illa conflagratio fiat. er-
go potest sciri quando erit finis mundi.

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 4. De die il-
la, & hora nemo scit, neque angeli cælorum.

¶ 2 Præ. Si aliquid deberet aliquibus hominibus
reuelari, præcipue reuelatū fuisset querentibus Apo-
stolis, qui Doctores totius mundi instituebantur.

Eis autem de finali aduentu Domini querentibus
responsum est Act. 1. Non est uestrum nosse tempo-
ra vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.
ergo multo minus est alijs reuelatum.

¶ 3 Præ. Credere ueritati, & reuelationi acceptæ in
scriptura non prohibetur: sed Apost. 2. ad Thes. 2.
prohibet credere quocumque modo annuntiantibus,
quasi in stet dies Domini. ergo illi, qui nūtur
tempus dici Domini denuntiare, sunt tamquam
seductores cauendi. Nam & ibidem subditur, Ne-
mo uos seducat ullo modo.

¶ 4 Præ. Aug. dicit in epistola ad Esichium, Quæro
utrum sic saltem possit definiti tempus aduentus,
ut eum aduenturum esse dicamus intra istos, uerbi
gratia, uel centum annos uel quodlibet seu maio-
ris numeri, seu minoris annorum, hoc autem om-
nino ignorantes sumus. ergo non potest sciri quo-
cumque numero annorum dato uel decem mil-
lium, uel 20. millium, uel duorum uel trium, uirū
infra illud tempus finis mundi futurus sit.

RESPOND. dicēdū, quod tēpus determinatū finis
mundi omnino nescitur, nisi a solo Deo, & ab ho-
mine Christo. Cuius rō est, quia duplex est modus
quo possumus præscire futura, scilicet per cognitio-
nē naturalē, & per reuelationē. Naturali quidē co-
gnitione aliqua futura prænoscesimus p causas, quas
præsentēs uidemus, ex quibus futuros expectamus
effectus: uel per certitudinem scientiæ, si sint causæ,
quas de necessitate sequitur effectus: uel per conie-
cturā, si sint causæ, ad quas sequit effectus ut in plu-
ribus, sicut Astrologus præscit eclipsim futurā, & me-
dicus mortē futurā. hoc autē mō nō potest præcogno-
sci tps determinate finis mudi, quā cā motus cæli, &
cessationis eius nō est alia quā diuina uoluntas, ut
prius ostēsum est, quā qdē cām naturaliter cogno-
scere nō possumus. Alia uero, quorū cā ē motus cæ-
li, uel quicūq; alia cā sensibilis, posunt naturali co-
gnitione præcogosci, sicut particularis destructio
alicuius partis terre, quæ prius fuit habitabilis, & po-
stea fit inhabitabilis. Per reuelationē uero licet sciri
possit, si Deus uellet reuelare, nō tñ congruū esset,
quod reuelaretur nisi hōi Christo. Et hoc pp tres

rationes. Primo quidem, quia finis mundi non erit nisi completo numero electorum, cuius completio est qualitas ad executionem totius diuinae praedestinationis: unde non oportet reuelationem fieri de fine mundi, nisi ei, cui fit reuelatio de tota praedestinatione diuina. s. homini Christo, per quem tota diuina praedestinatio humani generis quodammodo adimpletur. Vnde dicitur Ioan. 5. Pater diligit filium; & omnia demonstrat ei quae ipse facit. Secundo, quia per hoc, quod ignoratur quantum ad istum mundum, habent res huius mundi quasi statim transiura. Vnde dicitur ad Cor. 7. Qui uiuunt in hoc mundo, sint tamquam non uiuant: praeterit enim figura huius mundi. Tertio, ut homines semper sint parati ad Dei iudicium expectandum, dum omnino determinatum tempus nescitur. Vnde dicitur Mat. 24. Vigilate quia nescitis qua hora Dominus ueretur sit. Et ideo ut dicit Aug. in epistola ad Esichium, ille qui dicit se ignorasse quoniam Dominus sit uenturus, utrum ad breue tempus, uel ad magnum, Euangelicae sententiae concordat. Inter duos autem qui scire se dicunt, periculosius errat qui dicit in proximo Christum uenturum, uel finem mundi instare: quia haec potest esse occasio, ut omnino desperaretur esse futurum, si tunc non erit quando futurum esse praedicitur.

epist. 80.

Quest. 58. libro 4.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut dicit Aug. in lib. 83. quaestio: ultima aetas mundi comparatur ultimae aetatis hominis, quae determinato numero annorum non definitur, sicut aliae aetates definiuntur: sed quandoque tantum durat quantum omnes aliae, uel etiam amplius: unde & ista aetas ultima mundi, non potest determinari numero annorum uel generationum numero definiti.

AD SECUNDUM dicendum, quod reuelatio principij mundi utilis erat ad manifestandum Deum esse omnium causam: sed scire tempus determinatum finis mundi, ad nihil esset utile, sed magis nocuum. Et ideo non est simile.

AD TERTIUM dicendum, quod homo naturaliter non solum de seipso sollicitatur, sed etiam de statu communitatis, cuius est pars, sicut uel domus, uel ciuitatis, aut etiam totius orbis: & ideo utrumque fuit necessarium ad hominis cautelam occultari, & finem propriae uitae, & finem totius mundi.

AD QUARTUM dicendum, quod reuelatio finis uitae propriae est quaedam particularis reuelatio. Reuelatio uero finis totius mundi, dependet ex reuelatione totius diuinae praedestinationis: & ideo non est simile.

AD QUINTUM dicendum, quod illa signa posita sunt ad manifestandum, quod quicquid mundus finietur: non autem ad manifestandum determinatum tempus quoniam finietur: ponuntur. Inter illa, signa aliqua quae quasi a mundi exordio fuerunt, sicut quod surget gens contra gentem, & quod terramotus erit per loca. Sed in fine mundi haec ab uniuersis euentibus uenturam. Quae autem sit ista mensura horum signorum, quae circa finem mundi erit, manifestum nobis esse non potest.

AD SEXTUM dicendum, quod illa reprehensio Domini pertinet ad eos, qui determinatum tempus primi aduentus non cognouerunt: non autem ad eos qui ignorant tempus determinatum secundi aduentus.

AD SEPTIMUM dicendum, quod primus aduentus Christi nobis uia ad mercedem parabat per fidem, & alias uirtutes: & ideo ex parte nostra requirebat primus aduentus notitia, ut credendo in eum qui uenerat, per eius gratiam mereri possemus. In secundo autem ad-

uentu premia redduntur pro meritis, & sic ex parte nostra non requiretur quid agamus, aut quid cognoscamus, sed quid recipiamus. Vnde non oportet praecognoscere determinate tempus illius aduentus. Dicitur autem ille aduentus manifestus, non quia manifeste praecognoscatur, sed quia manifestum erit cum fuerit praesens.

AD OCTAVUM dicendum, quod corporalis hominis uita ex aliquibus prioribus, & corporalibus causis dependet, ex quibus circa finem eius aliquid pronosticari potest. Non autem ita est de toto mundo, & ideo quantum ad hoc non est simile, licet in aliquibus hominibus dicitur minor mundus, similitudinem maioris mundi obtineat.

AD NONUM dicendum, quod uerba illa quae dicitur in scripturis ad breuitatem temporis pertinere, uel etiam ad finem propinquitatem, non tam sunt ad quantitate temporis referenda, quam ad status mundi dispositionem. Non enim legi euangelicae alius status successit, quae ad perfectum adduxit: sicut ipsa successit legi ueteri, & lex ueteri legi naturae.

AD X. dicendum, quod illa conflagratio ignium mundanorum, non creditur esse futura ex aliqua naturali causa, ut sic per considerationem caelestis motus, eius tempus possit praesciri: sed prouenit ex imperio diuinae uoluntatis.

ARTICVLVS VII.

Verum cessante motu caliditatis, elementa remaneant.

SEPTIMO queritur, utrum cessante motu caliditatis, elementa remaneant. Et xij. quod non: dicitur enim secunde Petri tertio, quod in fine mundi elementa calore soluentur: quod autem dissoluitur non manet, ergo elementa non manebunt. Sed dicebat, quod manebunt secundum substantiam: sed non manebunt secundum qualitates actiuas, & passiuas.

¶ 2 Sed contra, manente causa manet effectus: sed principia essentialia sunt causa priorum accidentium, cum ergo qualitates actiuae, & passiuae sint propriae elementorum accidentia, ut quod principia essentialia manentibus, sine quibus substantia esse non potest, etiam qualitates actiuae manent.

¶ 3 Praeterea. Accidens inseparabile, nunquam a substantia separatur: sed caliditas est accidens inseparabile ignis, ergo non potest ignis remanere, quod in eo calor remaneat: & eadem ratione de aliis elementis. Sed dicebat, quod diuina uirtute hoc fiat, quod elementa sine qualitatibus actiuis, & passiuis manebunt: licet hoc per naturam esse non possit.

¶ 4 Sed contra, sicut in mundi principio fuit natura instituta, ita in mundi fine erit natura conformatio: sed in principio mundi, ut Aug. dicitur secundo super Genesim ad litteram, non sufficit dicere quid Deus possit facere, sed quid habeat rerum natura, ergo & hoc etiam in fine mundi attendendum est.

¶ 5 Praeterea. Qualitates actiuae, & passiuae sunt in compositis elementis, dicit autem glossa Beede super artem Petri superius inducta, quod ignis ille qui erit in fine mundi, duo elementa ex toto assumet, quae autem alia in meliorem speciem commutabitur: non ergo potest intelligi elementorum solutio quantum ad qualitates actiuas, & passiuas: quia se non tantum duo dicerentur assumenda. Sed dicebat, quod duo elementis, scilicet igne, & aqua praecipue generant qualitates actiuas, scilicet calidum, & frigidum: & ideo haec duo praeter alia assumenda dicuntur.

¶ 6 Sed contra, in fine mundi elementa melioribus

ur: sed fm Aug. super Gene. ad literam, Agens honorabilis est patiente, ergo magis deberent remanere elementa, in quib. vigen t qualitates actiue, quam in quib. vigen t qualitates passiue.

¶ 7. Præter Aug. dicit, qd ad patiendum humor, & humor, ad faciendum aer, & ignis aptitudinem præbent, ergo si propter uirtutem actiuã aliqua elementa assimilenda dicuntur, vñ, qd hoc non debeat intelligi de igne, & aqua: sed magis de igne, & aere.

¶ 8. Præter. Sicut naturales qualitates elementorũ sunt calidum, & frigidum, humidum, & siccum: ita graue, & leue: si ergo qualitates illæ non remanent in elementis, nec grauitas, & lenitas remanebit in eis. Per naturam autem grauitatis, & lenitatis elementa, loca sua naturalia fortuntur: si ergo qualitates elementorum non remanent post finem mudi, non remanebit in eis situs distinctus, ut terra sit deorsum, & ignis sursum.

¶ 9. Præter. Elementa facta sunt propter hominem, in beatitudinem tendentem: sed habito sine cessante ea, quæ ad finem sunt, ergo homine totaliter iam in beatitudine collocato (quod erit in fine mudi) elementa cessabunt.

¶ 10. Præter. Materia est propter formam, quam per generationem acquirit: elementa aut comparantur ad omnia alia corpora mista sicut materia, ergo cum generatio mistorum post finem mudi cesset, videtur, quod elementa non manent.

¶ 11. Præter. Luc. 21. super illud, Cælum, & terram transibunt, dicit glo. de posita priori forma: cum ergo esse sit a forma, videtur, quod elementa in fine mudi esse desinant.

¶ 12. Præter. Secundum Philos. in 10. Metaph. Corruptibile, & incorruptibile non sunt vnus generis, & eadem ratione mutabile, & immutabile: si ergo aliquid de mutabilitate in immutabilitate mutetur, vñ, qd in genere sue nature non remaneat. Elementa aut mutabuntur de mutabilitate in immutabilitate, ut patet per gl. que dicitur super illud Matt. 3. Donec transeat cælus, & terra, &c. dicit donec transeat a mutabilitate ad immutabilitate. Ergo ista natura elementorum non remanebit.

¶ 13. Præter. Hec dispositio quã modo habent elementa, est naturalis: si ergo ista remota alia accipiet, illa erit eis innaturalis: sed quod est innaturalis, & violentum, non potest esse perpetuum, ut patet per Philosophum in lib. Celi, & mudi. ergo illa dispositio non potest in perpetuum remanere in elementis, sed iterum ad hanc dispositionem reuertentur, quod videtur esse inconueniens. ergo ipsa elementa secundum substantiam cessabunt, non autẽ eorum dispositio, substantia manente.

¶ 14. Præter. Illud solũ potest esse incorruptibile, & ingenerabile, quod totam materiam suã sub forma habet ad quã est in potentia, sicut patet de corporib. celestib. hoc aut elementis non competit, quia materia, qd est sub forma vnus elementi, est in potentia ad formam alterius. ergo elementa nõ possunt esse incorruptibilia, & ita nõ possunt in perpetuum manere.

¶ 15. Præter. Illud quod non habet uirtutẽ ut sit semper, non potest in perpetuum manere: sed elementa cũ sint corruptibilia, nõ habent uirtutẽ ut sint semper. Ergo non possunt in perpetuum manere, motu celi cessante. Sed dicebat, qd elementa sunt incorruptibilia fm totum, licet sint corruptibilia fm partem.

SED CONTRA, hoc competit elementis per motum celi, in quantum una pars elementi corrumpitur, & alia generatur: sic enim ipsius elementi totalitas conseruatur. motu ergo celi cessante, non poterit assignari eã incorruptionis in toto elemẽto.

¶ 17. Præter. Philosophus dicit in 8. Phis. quod motus celi est ut uita quedam natura existat in omnibus. Et Rabi Moyles dicit quod motus celi in uniuerso est sicut motus cordis in animali, a quo dependet uita totius animalis: cessante autem motu cordis, omnes partes animalis dissoluntur. ergo cessante motu celi, omnes partes uniuersi peribunt: & ita elementa non remanebunt.

¶ 18. Præter. Esse cuiuslibet est a sua forma: sed motus celi est causa formarum in istis inferiorib. quod patet ex hoc quod nihil in inferioribus agit ad speciem, nisi ex uirtute motus celi, ut Philosophi dicunt. ergo cessante motu celi, elementa esse desinent formis eorum destrudis.

¶ 19. Præter. Apud presentiam Solis elementa superiora uincunt semper inferiora, sicut accidit in estate propter caloris fortificationem: sed apud Solis absentiam e conuerso. Motu autẽ celi cessante Sol semper ex una parte presens erit, & ex alia parte absens. ergo ex una parte totaliter destruentur elementa frigida, & ex alia elementa calida. Et sic elementa non remanebunt motu celi cessante.

SED CONTRA est, quod ad Rom. 8. super illud, Vanitati creatura &c. dicit Gl. Ambr. Oia elementa, sua cum labore explent officia: unde quiescent nobis assumptis. quiescere enim non est nisi existens. ergo elementa in fine mudi remanebunt.

¶ 22. Præter. Elementa facta sunt ad diuinam bonitatem manifestandam: sed tunc maxime oportebit diuinam bonitatem manifestari, quando res ultimam consumationem accipient. ergo in fine mudi elementa remanebunt.

RESPON. Dicendum, qd apud omnes communiter dicitur, quod elementa quodammodo manebunt, & quodammodo transibunt: sed in modo manendi & transiendi est diuersa opinio. Quidam enim dixerunt, qd omnia elementa manebunt quantum ad materiam: sed quedam nobiliorem formã accipient, aqua & ignis, que accipient formam celi, ut sic tria elementa possint dici cælum, aer, & qui ex sua natura habet, ut cælum quicquid in scripturis dicatur, & aqua & ignis, que formã celi assumunt: ut sic intelligatur uerificari quod dicitur Apoc. 21. Videtur cælum nouum & terram nouam, sub celi nomine tribus comprehensis, ligne, aere & aqua. Sed ista positio est impossibilis. Elementa enim non sunt in potentia ad formam celi, eo qd forma celi contrarium non habeat, & sub forma celi sit tota materia, quæ est in potentia ad ipsam. Sic enim cælum esset generabile & corruptibile quod Philosophus ostendit esse falsum in primo Celi & mundi. Rõ etiam, quia hoc asseritur friuola est, quia in scriptura, sicut Basiliius in Hexameron dicit, per extrema media intelliguntur, ut Gen. 1. cum dicitur, In principio creauit Deus cælum & terram. Nam per creationem celi & terre etiam elementa media intelliguntur. Quandoque etiam sub terre nomine omnia inferiora comprehenduntur, ut patet in Psal. Laudate Dominum de terra, & postea subditur, Ignis grandis &c. Vnde nihil prohibet dicere, quod per inuouationem celi & terre scriptura inuouationem etiam mediorum elementorum intellexit, uel quod sub nomine terre omnia elementa comprehendat. Et ideo alij dicunt quod omnia elementa manebunt secundum substantiam non solum quantum ad materiam, sed etiam quantum ad formas substantiales. Sicut enim secundum opinionem Auic. remanent formæ substantiales elementorum

ex par... d co... pporter... aduen... s, non... manie... lis ho... ralius... aliquid... to m... licet in... s, simit... ur in ser... uel etiã... quanti... di di... atus sic... ucellit... gnium... x aliqua... celestis... roneat... ant... celi, do... ur enim... elementa... non ma... cebat, q... non mane... uas... ebus, d... in acci... sint po... essentia... se nõ po... am acti... ns in... ere, qu... e alijs... hoc bu... affinis... non poss... fuit ma... e con... iten... cir dicit... rtrum u... attende... in om... per aut... ille qui... ite, au... ite, hoo... antum... n tantum... que in... acipant... frigidit... intur... ellorã... tur

Lib. 8. com. 1. to. 2.

Glossa inter linearis ibi.

Et 10. c. 26. com. 3.

Glossa inter linearis ibi.

Et 1. c. 18. & lib. 1. c. 6. item 2.

E

torum

rorum in misto, qualitatibus actiuis & passiuis non remanentibus in suis excellentijs: sed ad medium redactis, ita possibile erit, quod in ultimo statu mundi absque predictis qualitatibus remaneat elementa. Cui uidetur consonare quod Aug. dicit 20. de Ciu. Dei, In illa conflagratione mundana, elementorum corruptibilium qualitates, que corporibus nostris congruebant, ardendo penitus interibunt, atque ipsa substantia eas qualitates habebit, que corporibus immortalibus mirabili mutatione conuenient. Sed hoc non uidetur rationabiliter dictum: primo quidem, quia cum qualitates actiue & passiuæ sint per se elementorum accidentia, oportet quod à principijs essentialibus, casent: unde non potest esse, quod principijs essentialibus manentibus in elementis predictis, qualitates deficient: nisi per uolentiam, quod non potest esse diuturnum. Et ideo nec opinio Auicennæ ut esse probabilis, quod formæ elementorum actu maneat in misto: sed solū uirtute, ut Phil. dicit, quia oportet, quod diuersorum elementorum formæ, in diuersis partibus materie conseruentur, quod non esset, nisi essent etiam situ distinctæ. Et sic non esset uera commistio: sed solum sibi sensum, & in misto impediuntur qualitates unius elementi, per qualitates alterius. Quod non potest dici in mundi consumatione, ubi omnino cessabit uolentia. Secundo autem, quia cum qualitates actiue & passiuæ sint de integritate nature elementorum, sequeretur quod elementa imperfecta remaneret. Vnde auctoritas Augul. inducta, non loquitur de qualitatibus actiuis & passiuis: sed de dispositionibus, quorum quæ generantur & corrumpuntur & alterantur. Et ideo ut dicendum, quod elementa in sua substantia remanebunt, & etiam in suis qualitatibus naturalibus: sed mutua generationes & corruptiones & alterationes cessabunt: per huiusmodi enim elementa ordinantur ad completionem numeri electorum, sicut & cælum per motum suum: sed substantiæ elementorum manebunt, sicut & substantia cæli. Cum enim uniuersum in perpetuum remaneat, ut supra ostensum est, oportet quod ea que sunt de perfectione uniuersi, primo & per se remaneant, hoc autem competit elementis, cum sint essentialia partes uniuersi ipsius, ut Phil. probat in secundo cæli & mundi. Si enim est corpus circulare, oportet esse centrum ipsius, quod est terra. Posita autem terra, quæ est simpliciter grauis, utpote in medio constituta, oportet ponere contrarium eius. scilicet ignem, qui sit simpliciter leuis, quia si unum contrarium est in natura, & reliquū: suppositis autem extremis, necesse est poni & media: unde oportet ponere aerem & aquam, quæ sunt ad ignem quidem leuia, ad terram autem graui, quorum unum est propinquius terræ. Vnde ex ipso situ uniuersi patet, quod elementa sunt essentialia partes uniuersi. Quod patet esse manifestum ordine causarum & effectuum considerato. Nam sicut cælum est uniuersale actiuum eorum, quæ generantur: ita elementa sunt eorundem uniuersalis materia. Vnde ad perfectionem uniuersi requiritur quod elementa sibi suam substantiam maneat, & ad hoc et habent ex sui natura aptitudinem. Corruptio autem aliter accidit in corporibus mistis, & elementis: in corporibus enim mistis inest corruptionis actiuum principium, propter hoc quod sunt ex contrarijs composita: in elementis uero, quæ contrarium exterius habent, ipsa autem non sunt ex contrarijs composita, non inest principium corruptionis actiuum, sed passiuum tantum, in quantum habent

F materiam cui inest aptitudo ad aliam formam quam priuatur. Et ab hoc principio generatio, & corruptio in elementis sunt motus, uel mutationes naturales, & non propter principium actiuum, ut dicit Com. in 2. Phyl. Sicut ergo, quia corpus celeste principium sui motus actiuum habet extra, potest esse quod eius motus cesset ipso manente, absque uolentia, ut supra dictum est: ita potest esse, ut corruptio elementorum cesset, eorum substantijs manentibus, exteriori corruptione cessante, quod oportet reducere in motum cæli, sicut in primum generationis, & corruptionis principium.

G AD PRIMUM ergo dicendum, quod illa elementorum solutio non est referenda ad destructionem substantiæ elementorum: sed ad elementorum purificationem, quæ erit per ignem qui faciem ludicis precedet: post illam autem purificationem remanebunt elementa secundum substantiam, & naturales qualitates, ut dictum est. Vnde secundum, & tertium concedimus.

AD QUARTUM dicendum, quod in mundi principio instituta est natura corporum, sibi quod ordinatur ad generationem, & corruptionem, per quam numerus electorum completur. In mundi autem consumatione remanebit substantia elementorum, sibi quod est ad perfectionem uniuersi: unde non oportet omnia inesse elementis in illo finali statu, quæ oportuit habere in mundi principio.

H AD QUINTUM dicendum, quod glossa Bedæ non est intelligenda, quod hoc modo duo elementa sibi substantiam destruantur: sed sibi sibi statum mutationis, quæ precipue in duobus elementis apparet, scilicet in aere, & aqua, de quibus quidam predictam glossam intelligunt, quamuis secundum alios intelligatur de igne, & aqua, in quibus uigent qualitates actiue.

AD SEXTUM dicendum, quod actio magis deponet ab agente, quam à patiente, ex hoc ipso, quod agens est honorabilius patiente. unde destructio mutationis in elementis, & mutua actionis, conuenientius exprimitur per subtractionem actiuorum, quam per subtractionem passiuorum.

I AD SEPTIMUM dicendum, quod si consideretur actio, & passio in elementis secundum principia substantialia, sic uerum est quod Aug. dicit, quod ad patiendum humor, & humus aptitudinem habent, ad agendum ignis & aer, quia ignis & aer habent plus de forma, quæ est actionis principium: de materia uero, terra & aqua, quæ est principium patiendi. Si uero consideretur secundum qualitates actiuas & passiuas, quæ sunt immediata principia actionis, sic ignis, & aqua sunt magis actiua, aer & terra magis passiuæ. Octauum concedimus.

K AD NONUM dicendum, quod elementa, quantum ad sui mutationem, facta sunt propter hominem in beatitudinem tendentem: sed quantum ad suam substantiam, sunt facta & propter perfectionem uniuersi, & propter substantiam ipsius hominis, quæ ex elementis constituitur.

AD X. dicendum, quod in mundi consumatione non cessabunt omnia mista: quia corpora humana remanebunt. Vnde decens est si partes eorum remanent in corpore hominis, qui est minor mundus, quod ipsa tota remaneant in mundo maiori.

AD XI. dicendum, quod forma quam elementa deponent, est ipsa mutabilitas, non forma quæ sit principium essendi.

AD XII. dicendum, quod mutabilis dispositio tollitur ab elementis, quia mutatio in eis non erit, non quod naturam mutabilem amittant.

Lib. 20. c. 16. circ. media 20. 5.

In hoc articulo sum ante.

Lib. 1. c. 54. 35. & sequens. 20. 2.

Art. 9.

Lib. 10. & 5.

Art.

Lib. 1. & 49.

Ad

AD 13. dicendum, q̄ dispositio istorum elementorum secundum quam generantur, & corrumpuntur, & mutantur, est eis naturalis, motu celi manente: non autem postquam motus celi cessauerit.

AD 14. dicendum, quod rō illa probat, q̄ in elementis est principium corruptionis materiale, nō autem actiuum. Vnde non sequitur mutatio, motu celi subtrahito, qui est principium mutationis.

AD 15. dicendum, quod elementum sicut non habet uirtutem ut sit semper, propter hoc quod potest ab exteriori corrumpi: ita non habet uirtutem ut quandoque deficiat, nisi materialem, ut dictum est.

AD 16. dicendum quod elementa sunt incorruptibilia secundum totum, partibus generatis, & corruptis quando motus celi durat: sed motu celi cessante, erit in eis alia incorruptionis causa, quia scilicet non possunt corrumpi, nisi ab extrinseco: corruptiuum autem extrinsecum, deficiente motu celi cessabit.

AD 17. dicendum, q̄ motus celi est, ut uita que dam omnibus rebus naturalibus, secundum statum mutationis, qui in consumatione mundi tollentur.

AD 18. dicendum, q̄ licet educio formarum de potentia in actum dependeat ex motu celi: tamen eorum conseruatio dependet a principiis alioribus ut dictum est.

AD 19. dicendum, quod Sol est causa caliditatis per motum, ut Philosophus dicit: vnde cessante motu tollitur corruptionis causa in elementis, quae est per superexcedentiam caloris.

ARTICVLVS VIII.

Utrum cessante motu celi, remaneat actio & passio in elementis.

OCTAVO quaeritur, utrum cessante motu celi, remaneat actio, & passio in elementis. Et uidetur q̄ sic, potentiae enim naturales sunt determinatae ad unum: unde uirtus ignis cum sit naturalis potens, se habet tantum ad calefaciendum, non autem ad non calefaciendum: sed in illa mundi consumatione remanebit uirtus ignis & aliorum elementorum, ut prius dictum est: ergo impossibile est quin ignis & alia elementa agant.

¶ 2. Præterea dicit philosophus in primo de Generatione, ad hoc quod fiat mutua actio & passio requiritur, quod agens & patiens sint similia secundum materiam, & dissimilia secundum formam: hoc autem erit in elementis, cessante motu celi: quia eorum substantiae manebunt, principia essentialibus non mutatis, ergo erit actio & passio in elementis motu celi cessante.

¶ 3. Præterea causa actionis & passionis in elementis est ex hoc, quod in materia elementi semper est appetitus ad aliam formam, licet materia per unam formam sit perfecta: sed iste appetitus in materia remanebit, etiam motu celi cessante: non enim una forma elementi poterit totam potentiam materiae implere, ergo in illa mundi consumatione remanebit actio & passio in elementis.

¶ 4. Præterea illud quod est de perfectione elementi, non auferitur ei: hoc autem est de perfectione uniuersalisque entis, q̄ agat sibi simile. Diffusio enim ipsius esse, deriuatur a primo bono in omnia entia, ergo v̄, quod elementa in illa consumatione agent sibi simile, & sic erit in eis actio & passio.

¶ 5. Præterea sicut proprium est ignis esse calidum, ita etiam proprium eius est calefacere, sicut n. calor deriuat a

A principijs essentialibus ignis, ita calefactio deriuat a calore, si ergo in illa rerum consumatione ignis & eius calor remanebit, v̄, q̄ et calefactio remanebit.

¶ 6. Præterea omnia corpora naturalia se tangentia aliquo modo se alterant, ut patet in primo de Generatione: sed elementa in illo statu mundi se tangēt, ergo se inuicē alterabunt: & ita erit ibi actio, & passio.

¶ 7. Præterea in illa mundi consumatione erit lux Lunae, sicut lux Solis, & lux Solis septemplexiter: sed modo Sol & Luna sua luce illuminant corpora inferiora, ergo multo fortius tūc illuminabūt, & ita remanebit aliqua actio, & passio in istis inferioribus, nā mediū illuminatū illuminabit ultimum.

B ¶ 8. Præterea sancti uidebunt uisus corporeo res huius mundi: sed visio non potest esse sine actione & passionē, quia uisus patitur a uisibili, ergo erit actio & passio etiam motu celi cessante.

SED CONTRA, Remota causa remouetur effectus: sed motus celi est causa actionis, & passionis in istis inferioribus. s̄m doctrinā Phil. ergo remoto motu celi remouebit actio, & passio in istis inferioribus.

¶ 2. Præterea actio & passio in rebus corporalibus sine motu esse nō pōt, remoto autē primo motu, qui est motus celi, ut probatur in octauo Physicorum, oportet posteriores motus cessare: remoto ergo motu celi nō erit actio & passio in istis inferioribus.

RESPON. Dicendum, quod sicut habetur in libro de Causis, quando causa prima retrahit actionem suam a causato, oportet etiam, quod causa secunda retrahat actionem suam ab eodem, eo q̄ causa secunda habet hoc ipsum, quod agit, per actionem cause primae, in cuius uirtute agit. Cum autem omne agens agat secundum, quod est in actu, oportet secundum hoc accipere ordinē causarum agentium, secundum quod est ordo earum in actualitate. Corpora autem inferiora minus hēt de actualitate, q̄ corpora celestia: nā in corporibus inferioribus non est tota potentialitas completa per actū, eo quod materia subsistens uni formae remanet in potentia ad formam aliam, quod nō est in corporibus celestibus. Nā materia corporis celestis, nō est in potentia ad aliam formam: unde sua potentialitas tota est terminata per formā quā habet.

D Substantiae uero separatae sunt perfectiores in actualitate, q̄ etiam corpora celestia: quia nō sunt compositae ex materia & forma, sed sunt formae quaedam subsistentes: quae tamen deficiūt ab actualitate Dei, qui est summū esse, quod de aliis substantiis separatis non contingit: sicut etiam uidemus, quod elementa etiam se superant inuicem secundū gradū actualitatis, eo quod aqua hēt plus de specie q̄ terra, aer, quam aqua: & ignis quam aer: ita etiam est in corporibus celestibus, & in substantiis separatis. Elementa ergo agunt in uirtute corporum celestium, & corpora celestia agunt in uirtute substantiarum separatarum: unde cessante actione substantiae, separate oportet, quod cesset actio corporis celestis, & ea cessante, oportet quod cesset actio corporis elementaris. Sed sciendū quod corpus hēt duplicē actionem, vnā quidē secundū proprietatē corporis, ut scilicet agat per motū (hoc enim proprium est corporis, ut motū moueat & agat) aliam autem actionem habet, secundum quod attingit ad ordinē substantiarum separatarum, ut participat aliqd de modo ipsarum: sicut naturae inferiores conueniunt aliquid participare de proprietate naturae superioris, ut apparet in quibusdam animalibus, quae participat aliquid quam similitudinem prudentiae, quae propria est hominū: haec autem est actio corporis, quae nō est ad

transmu-

Art. 5. huius 4.

Lib. 1. cō. 53.

10m. 2.

1. meteor. nō

procul a

p. in. Et. 2. 3

et. 10. cō. 56.

Lib. 8. com.

75. & sequ.

10m. 3.

Lib. 2. de ce

lo. com. 56.

& 58. to. 2.

Art. prec.

Lib. 1. cō. 48.

& 49. to. 2.

transmutationem materiae: sed ad quamdam diffu- F
sionem similitudinis formae in medio secundum simi-
litudinem spiritualis intentionis, quae recipitur de re
in sensu vel intellectu, & hoc modo Sol illuminat
aerem, & color speciem suam multiplicat in medio. vter
que autem modus actionis in istis inferioribus cau-
satur ex corporibus celestibus. Nam & ignis suo calo-
re transmutat materiam, ex uirtute corporis cele-
stis: & corpora uisibilia multiplicat suas species in
medio uirtute luminis, cuius fons est in celesti cor-
pore. Vnde, si actio utraque corporis celestis cessaret,
nulla actio in istis inferioribus remaneret. Sed cessan-
te motu caeli, cessabit prima actio, sed non secunda: &
ideo cessante motu caeli, erit quidem actio in istis infe-
rioribus illuminationis, & immutationis mediae a sen-
sibilibus, non autem erit actio, per quam transmutatur
materia, quam sequitur generatio, & corruptio.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod uirtus ignis semper
est determinata ad calefaciendum, praesuppositis in-
causis prioribus quae ad actionem ignis requiruntur.
AD SECUNDUM dicendum, quod similitudo secundum
materiam, & contrarietas formae non sufficit in istis
inferioribus ad passionem, & actionem: nisi motu
caeli praesupposito, in cuius uirtute agunt omnes
inferiores actiuae potentiae.

AD TERTIUM dicendum, quod materia non sufficit
ad actionem, nisi principium actuum ponatur. H
Vnde appetitus materiae non sufficienter probat
actionem in elementis, motu caeli subtracto, a quo
est primum principium actionis.

AD QUARTUM dicendum, quod inferiora num-
quam attingunt ad gradum perfectionis superiorum:
hoc autem est de ratione perfectionis supremi
agentis, quod sua perfectio sibi sufficit ad agendum
alio agente remoto: unde hoc inferioribus agentibus
attribui non potest.

AD QUINTUM dicendum, quod ignis est proprium
calefacere, supposito, quod habeat aliquam actionem:
sed eius actio dependet ab alio, ut dictum est.

1^a cor. ar. 6.

Et similiter ad sextum dicendum, quod tactus
non sufficit in elementis ad agendum, nisi motu
caeli supposito. Alia duo concedimus. Nam proce-
dunt de actionibus, quibus materia non transmu-
tatur: sed species quodammodo multiplicatur per
modum intentionis spiritualis.

ARTICVLVS IX.

*Utrum plantae, & bruta animalia, & corpora minera-
lia remaneant post finem mundi.*

NOXO quaeritur utrum plantae, & animalia bru-
ta, & corpora mineralia remaneant post finem
mundi. Et videtur quod sic. Habetur enim Ecclesiasti. 4.
Didici quod omnia opera Dei perseverent in aeter-
num: sed corpora mineralia, plantae, & bruta sunt ope-
ra Dei: ergo in aeternum manebunt. Sed dicebat, quod
hoc intelligitur de istis operibus Dei, quae aliquo
modo habent ordinem ad incorruptionem: sicut
elementa quae sunt incorruptibilia secundum to-
tum, licet secundum partes corrumpantur.

¶ 2 Sed contra, Sicut elementa sunt incorruptibilia
secundum totum, licet secundum partem corrumpantur;
ita praedictae res sunt incorruptibiles secundum
speciem, licet secundum indiuidua corrumpantur: ergo vi-
detur quod praedictae etiam res in aeternum remaneant.

¶ 3 Praeterea impossibile est, quod intentio naturae fru-
stretur, cum naturae intentio sit ex hoc, quod natura
a Deo in finem dirigitur: sed natura intendit perge-
nerationem, & corruptionem perpetuatem speciei

seruare: ergo nisi praedicta secundum speciem con-
seruentur, frustrabitur naturae intentio, quod est
impossibile, ut dictum est.

¶ 4 Praeterea. Decor uniuersi pertinebit ad gloriam bea-
torum, unde dicitur sanctis, quod in maiorem beatorum
gloriam elementa mundi in statu meliorem re-
formabuntur: sed plantae, mineralia, & bruta ani-
malia pertinent ad decorem uniuersi: ergo non sub-
trahentur in illa ultima consummatione beatorum.

¶ 5 Praeterea. Romanus dicit, quod inuisibilia Dei per ea quae fa-
cta sunt, intellecta conspiciuntur, inter quae etiam
facta, plantae, & animalia numerari possunt: sed in
illo statu perfecta beatitudinis necessarium est ho-
mini inuisibilia Dei cognoscere: ergo indecens erit,
quod praedicta Dei opera de medio subtrahantur.

¶ 6 Praeterea. Apocalypso ultimo dicitur, Ex utraque parte flu-
minis lignum afferens fructus duodecim. ergo
cum ibi loquatur de ultima consummatione beati-
tudinis sanctorum, uidetur quod in illo statu plan-
tae remaneant.

¶ 7 Praeterea. Ab esse diuino omnibus entibus inest desi-
derium perpetuitatis, in quantum assimilantur pri-
mo enti, quod est perpetuum. Quod autem inest
rebus, ex similitudine diuini esse, non auferretur ab eis
in ultima consummatione: ergo remanebunt plantae,
& animalia perpetua, saltem secundum speciem.

¶ 8 Praeterea. In ultimo statu consummationis rerum
non auferretur a rebus id, quod ad rerum perfectio-
nem pertinet: sed opus ornatus est consummatio
quaedam creationis. Cum ergo animalia ad opus or-
natus pertineant, videtur quod non desinant esse
in illo mundi ultimo statu.

¶ 9 Praeterea. Sicut elementa seruiuerunt homini in sta-
tu uiae, ita & animalia, & plantae: sed elementa re-
manebunt: ergo, & animalia, & plantae, & sicut non
uidetur quod cessent.

¶ 10 Praeterea. Quanto aliquid magis participat de pro-
prietate primi perpetui, quod est Deus, tanto magis
uidetur esse perpetuum: sed animalia, & plantae
plus participant de proprietatibus Dei quam ele-
menta, quia elementa sunt tantum existentia, plan-
tae autem etiam uiuunt, animalia uero etiam super hoc
cognoscunt: ergo magis debent in perpetuum re-
manere animalia, & plantae, quam elementa.

¶ 11 Praeterea. Effectus diuinae sapientiae est, ut Dion. di-
cit 7. c. de diu. no. quod supremum inferioris natu-
rae coniungatur infimo naturae superioris, hoc autem
non erit, si animalia, & plantae desinant esse, quia
elementa in nullo attingunt ad perfectionem hu-
manam, ad quam attingunt quodammodo quae-
dam animalia, ad animalia uero appropinquant
plantae, ad plantas uero corpora mineralia, quae im-
mediate post elementa sequuntur: ergo in illo mu-
di fine, cum non debeat illud amoueri, quod per-
tinet ad ostensionem diuinae sapientiae, uidetur quod
animalia, & plantae cessare non debeant.

¶ 12 Praeterea. Si in creatione mundi, animalia, & plantae non
fuisent productae, non fuisset mundus perfectus: sed
maior erit perfectio mundi ultima, quam prima: ergo vi-
detur quod omnino animalia, & plantae remaneant.

¶ 13 Praeterea. Quaedam corpora mineralia, & quaedam
animalia bruta in poenam damnatorum deputan-
tur, sicut in Psalmo dicitur, Ignis, sulfur, & spiritus
procellarum pars calicis eorum. Et Isa. ultimo,
Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur.
Poena autem damnatorum erit perpetua: ergo uidetur quod animalia, & corpora minera-
lia in aeternum remaneant.

¶ 14 Praeterea. In ipsis elementis sunt rationes seminales
corporum

corporum mistorū, & animalium, & plantarū, vt Aug. dicit in 3. de Trin. he autem rōnes frustra es- sent: nisi predicta ex eis orientantur. Cū ergo in illa mūdi cōsumatione elementa remaneant, & per cō sequens rationes feminales in eis, nec aliquid in operibus Dei sit frustra, videtur q̄ animalia, & plā te in illa mundi nouitate remaneant.

¶ 15. Preter. Vltima mundi purgatio erit per actio- nem ignis: sed quedam mineralia sunt ita fortis compositionis, quod nec ab igne consumuntur, sicut patet de auro. ergo videtur quod ad minus illa post illum ignem remaneant.

¶ 16. Preterea. Vniuersale est semper: sed vniuersale non est nisi in singularibus. ergo videtur quod cū iustibet vniuersalis singularia semper erunt. ergo & bruta animalia, & planta, & corpora mineralia semper erunt.

SED CONTRA est, quod Origen. dicit, Non est opinandum venire ad finem illū animalia vel pecora, uel bestias terre: sed nec ligna, nec lapides.

¶ 2. Preterea animalia, & plantę ad uitam animalē hominis ordinantur: vnde dicitur Genes. 9. Quasi olera uirentia dedi uobis omnem carnem: sed uita animalis hominis cessabit. ergo & animalia, & plantę cessabunt.

RESPON. Dicendum, q̄ in illa mundi inno- uatione nullū corpus mistū remanebit, p̄ter corpus humanum. Ad huius aut rōnem sumendā proce- dendum est ordine, quem docet Phil. 2. Ph. sūt. s. prius consideretur causa finalis, & postmodū prin- cipia materialia, & formalia, & causę mouentes. Finis autem mineralium corporum, & plantarū, & animalium duplex potest considerari: primus quidem completio uniuersū, ad quam omnes par- tes uniuersū ordinantur sicut in finem, ad quē qdē finem res predictę non ordinantur sicut per se, & essentialiter de perfectione uniuersū existentēs: cū nihil in eis existat, quod non inueniatur in princi- palib. partib. mundi, quę sunt corpora celestia, & elementa, sicut in principiis actiuis, & materialib.

Vnde res predictę sunt quidā particulares a effe- ctus causarū uniuersū, quę sunt essentielles par- tes uniuersū, & ideo de perfectione sunt uniuersū secundū hoc tñ, quod a suis causis progrediunt, quod quidem fit per motum: unde pertinet ad perfectionē uniuersū sub motu existētis, non aut ad p̄fectionē uniuersū simpliciter. Et ideo cessante mutabilitate uniuersū, oportet quod p̄dicta essent. Alius autem finis est homo, quia, ut Philo. in sua Politica dicit, ea quę sunt imperfecta in natura, or- dinantur ad perfectā, sicut ad finem: unde sicut bide m dicit, cum animalia habeant uitam imper- fectā respectu uitę humane, quę simpliciter per- fecta est, & plantę respectu animalū, plantę sunt propter animalia, preparatę eis in cibū a natura, animalia uero p̄pter hominē, necessaria ei ad ei- bum, & ad alia auxilia. Ista aut necessitas est, uita animalis hominis durante, quę quidē in illa rerū innoatione tolleretur, quia corpus resurget nō ani- male, sed spirituale, ut dī 1. Cor. 15. & ideo tunc ēt animalia, & plantę cessabūt, & ad hoc idem habet aptitudinem predictarum rerū materia, & forma. Cum enim sint ex contrarijs composita, habent in seipsis principium actiuum corruptionis. Vnde si a corruptione prohiberentur ab exteriori princi- pio tñ, hoc esset quodammodo uolentium, & nō conueniens perpetuitati, quia quę sunt uolenta, non possunt esse semper, vt patet per Philosop. in libro Cęli, & mundi: interius aut principium non

A habent quod possit a corruptione prohibere, quia corū forme sunt per naturam corruptibiles, ut po- te nec per se subsistentes, sed esse habentes mate- ria dependens: vnde non possunt in perpetuū re- manere eadem numero, nec eadem specie, genera- tione, & corruptione cessante. Hoc aut idem inue- nitur, ex cōsideratione causę mouentis: esse, enim plantarum, & animalū, quoddam uiuere est, quod in rebus corporalib. sine motu non existit: vnde animalia deficiunt cessante motu cordis, & plāta cessante nutrimento. In his aut rebus non est aliquid motus principium, non dependens a primo mo- bili, quia ipsę anime animalium, & plantarū tota- liter subiunguntur impressionib. celestium corpo- rū: vnde motu cęli cessante, non poterit in eis mo- tus remanere nec uita. Et sic patet, q̄ in illa mundi innoatione res predictę nō poterunt remanere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod omnia ope- ra Dei in æternum perseverant, vel secundum se, vel in suis causis: sic enim, & animalia, & plantę remanebunt manentibus celestibus corporibus, & elementis.

AD SECUNDVM dicendum, quod perpetuitas, quę est secundum speciem, & non secundum nu- merum, est per generationem, quę, cessante mo- tu cęli, non erit.

C AD TERTIVM dicendum, quod intentio nature est ad perpetuitatem in specie conseruandam du- rante motu cęli, per quem huiusmodi perpetui- tas conseruari potest.

AD QVARTVM dicendum, quod predictę res faciunt ad decorem uniuersū secundum statum mu- tabilitatis in mundo, & animalis uitę in homine, & non aliter, vt dictum est.

AD QVINTVM dicendum, quod in illa beatitudi- ne sancti non indigebunt inuisibilia Dei per crea- turas conspiciere, sicut in hoc statu, pro quo lo- quitur Apostolus, Sed tunc inuisibilia Dei per se- ipsa videbunt.

AD SEXTVM dicendum, quod lignum uitę acci- pitur ibi metaphorice pro Christo, vel pro sapien- tia, de qua Prouerb. 3. Lignum uitę est his, qui ap- prehenderint eam.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ desiderū perpetui- tatis est in rebus creatis ex assimilatione ad Deum, unicuique tamen secundum suum modum.

AD OCTAVVM dicendum, q̄ opus creationis per ornatum animalium, & plantarum consumatur quantum ad primam mundi consumptionem, q̄ attenditur secundum statum mutabilitatis mun- di, in ordine ad complendum numerum electorū: non autem ad consumptionem mundi simpliciter, vt dictum est.

AD NONVM dicendum, q̄ elementa non dicuntur remunerari s̄m se, quia nec s̄m se aliquid me- ruerunt: sed dicuntur remunerari in quantum ho- mines in eis remunerabuntur, prout. s̄corum cla- ritas in gloriam electorum cedit. Animalib. autē, & plantis homines non indigebunt, sicut elemen- tis, quę erunt quasi locus glorię ipsorum, & ideo non est simile.

AD X. Dicendū, q̄ licet quantum ad uitam, & co- gnitionem plantę, & animalia sint meliora, quā elementa: tñ quantum ad simplicitatem, quę facit ad incorruptionem, sunt elementa Deo similia.

AD XI. Dicendum, quod in ipso homine conti- nuatio quędam naturarum apparebit, in quantum in eo congregatur, & natura corporis misti, & na- tura vegetabilium, & animalium.

AD

ib. 3. cap. 8. & 9. q. 3.

ib. 2. c. 33. & seq. 10. 2.

D. 1124.

2. 5. d. me. 110.

ib. 1. com. 3. 10. 2.

In corp. art.

In corp. art.

AD XI. Dicendum, quod alia fuit perfectio mundi creati, & mundi consummati, ut supra dictum est, & ideo non oportet, ut sit de secunda perfectione, quod fuit de prima.

AD XIII. Dicendum, quod vermis ille, qui ad penam impiorum deputatur, non est intelligendus corporaliter, sed spiritualiter, ut per vermen, stimulus suae conscientiae intelligatur, ut Aug. in 20. de Ciui. Dei dicit. Et secundum eundem modum possunt exponi si qua similia inueniantur.

AD XIV. Dicendum, quod rationes seminales, quae sunt in elementis, ad affectum producendum non sufficiunt nisi motu caeli coadiuuante, & ideo motu caeli cessante non sequitur, quod oporteat aetalia, uel platas esse, nec tamen sequitur, quod rationes seminales sint frustra, quia sunt de perfectione ipsorum elementorum.

AD XV. Dicendum, quod licet aliqua sint, quae ad horam ab igne non consumantur: nihil tamen est quod finaliter ab igne non consumatur, si diu in igne remaneat, ut Gale dicit, & tamen ille ignis conflagrationis mundi erit multo uolentior, quam iste ignis quo utimur. Nec iterum ex sola ignis actione, corpora missa in illo igne destruentur: sed et ex cessante motu caeli.

AD XVI. Dicendum, quod uniuersale tripliciter considerari potest, & secundum quemlibet modum considerationis aliquo modo uerum est, quod uniuersale est semper. Potest enim uno modo considerari natura uniuersalis secundum quod abstrahit a quolibet esse, & sic uerum est, quod uniuersale est semper magis per remotionem cause determinantis ad aliquod tempus, quam per positionem cause perpetuitatis: de ratione enim naturae uniuersalis non est, quod sit magis hoc tempore, quam illo, per quem est modum materia prima esse una. Alio modo potest considerari secundum esse, quod habet in singularibus, & sic uerum est, quod est semper, quia est quicumque; est suum singulare sicut et dicitur esse ubique, quia est ubicumque; est suum singulare, cum tamen multa loca sint ubi sua singularia non sunt: unde nec ibi est uniuersale. Tertio modo potest considerari secundum esse, quod habet in intellectu. Et sic et uerum est, quod uniuersale est semper, praecipue in intellectu diuino.

ARTICVLVS X.

Utrum corpora humana maneant motu caeli cessante.

DECIMO quaeritur, utrum corpora humana remaneant motu caeli cessante. Et non, quod non, quia dicitur 1. ad Cor. 15. Caro, & sanguis regnum Dei non possidebunt: sed corpus hominis est ex carne, & sanguine, ergo in illo rerum sine humana corpora non remanebunt.

¶ 2. Praet. Omnis mistio elementorum ex motu caeli causatur, cum ad mistionem alteratio requiratur: sed corpus humanum est corpus mistum ex elementis, ergo motu caeli cessante remanere non potest.

¶ 3. Praet. Necessitas, quae est ex materia, est necessitas absoluta, ut patet in 2. Physi. sed in corpore composito ex contrariis est necessitas ad corruptionem ex ipsa materia, ergo impossibile est, quin talia corpora corrumpantur: & ita impossibile est, quod remaneant post statum generationis, & corruptionis: corpora autem humana sunt huiusmodi, ergo impossibile est, quod in illo rerum sine remaneant.

¶ 4. Praet. Homo cum brutis conuenit in hoc, quod habet corpus sensibile: sed corpora sensibilia brutorum non remanebunt in illo mundi sine, ergo nec corpora humana.

¶ 5. Praet. Finis hominis est perfecta assimilatio ad

Deum: sed Deo, qui incorporeus est, magis assimilatur anima a corpore absoluta, quam corpori unita, ergo in illo statu finalis beatitudinis, animae absque corporibus erunt.

¶ 6. Praet. Ad perfectam hominis beatitudinem requiritur perfecta operatio intellectus: sed operatio animae intellectiuae a corpore absolute, est perfectior, quam animae corpori unite: quia, ut dicitur in lib. de Causis, Omnis uirtus unita plus est infinita quam multiplicata. Formae autem separate in se unite sunt: materiae uero coniunctae, quodammodo ad plura distunduntur, ergo in illa perfecta beatitudine animae non erunt corpori unite.

¶ 7. Praet. Elementa quae sunt in misto appetunt naturali appetitu propria ubi: appetitus autem naturalis non potest esse uanus, unde quod est contra naturam non potest esse perpetuum. non potest ergo esse quin elementa in corpore misto existentia quae ad sua loca tendant, & sic corpus mistum corrumpatur, ergo post corruptionis statum non remanebunt humana corpora, quae sunt mista.

¶ 8. Praet. Omnis motus naturalis cuiuscunque corporis a motu caeli dependet: sed motus cordis, sine quo non potest esse humani corporis uita, est motus naturalis, ergo cessante motu caeli remanere non poterit, & per consequens nec humani corporis uita.

¶ 9. Praet. Membra humani corporis, pro maiori parte sunt ordinata ad usum competens uitae animalis, sicut patet de uenis, & stomacho, & huiusmodi, quae ordinantur ad nutrimentum, animalis autem uita in homine non remanebit in illa beatitudine, ergo nec membra corporis, alia enim frustra essent, & sic nec corpus humanum remanebit.

SED CONTRA est, quod dicitur prima ad Cor. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: hoc autem corruptibile corpus est, ergo corpus remanebit incorruptione indutum.

¶ 2. Praet. Philip. 3. dicitur, reformabit corpus humilitatis nostrae configuratum corpori claritatis suae: sed Christus corpus quod semel in resurrectione resumpsit, nunquam deposuit, nec deponet. Rom. 6. Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, ergo & sancti in perpetuum uiuent cum corporibus, cum quibus resurgent, & sic humana corpora post finem mundi manebunt.

RESPON. Dicendum, quod sicut Aug. dicit 12. de ciui. Dei. Porphyrius ponebat ad perfectam beatitudinem humanae animae, omne corpus fugiendum esse: & sic secundum eum anima in perfecta beatitudine existens, corpori unita esse non potest. Quam opinione tangit Orig. in suo Periarchon dicens, quosdam opinatos fuisse sanctos corpora in resurrectione resumpta quaeque deposituros, ut sicut Dei similitudinem in perfecta beatitudine uiuant. Sed haec positio praeter hoc quod est fidei contraria, ut ex autoritatibus inducitur, & pluribus alijs patere potest, est a ratione discordat. Non enim perfectio beatitudinis esse poterit, ubi deest naturae perfectio, cum uita anima, & corporis naturalis sit unio, & substantialis non accidentalis, non potest esse quod natura anima sit perfecta nisi sit corpori coniuncta, & ideo anima separata a corpore, non potest ultimam perfectionem beatitudinis obtinere. Propter quod etiam dicit August. in fine super Genes. ad litteram quod anima sanctorum ante resurrectionem non ita perfecte fruuntur diuina uisione sicut postea, unde in ultima perfectione beatitudinis oportebit corpora humana esse animabus unita. Positio autem praemissa procedit secundum opinionem illorum,

Lib. 3. ex c. 6. 27. & 28. 1. 2.

illorum, qui dicunt animā accidentaliter vniri cor-
 pori, sicut nauā nauī, aut hominem indumēto. Vn-
 de & Plato dixit, q̄ homo est anima corpore indu-
 ta, vt Grego. Nyssenus narrat. Sed hoc stare nō po-
 test, quia sic homo non esset ens per se, sed per acci-
 dens: nec esset in genere substantiā, sed in genere
 accidentis, sicut hoc q̄ dico vestitum, & calciatum.
 Patet etiam, q̄ rationes supra inductā de corpori-
 bus mixtis, nō habent locū in homine: nam homo
 ordinat ad p̄fectionē vniuersi, vt essentialis pars ip-
 sius, cum in homine sit aliquid quod non contine-
 tur virtute, nec in clemētis, nec in celestibus corpo-
 ribus, anima rationalis. Corpus etiam hominis or-
 dinatur ad hominem, non secundum animale m vi-
 tam tantum, sed ad p̄fectionem naturā ipsius. Et
 quāuis corpus hominis sit ex cōtrariis compositū,
 inerit tñ principium incorruptibile, quod poterit
 p̄seruare a corruptione absque violētia: cū sit intrin-
 secū. Et hoc poterit esse sufficiens principii motus,
 motu celi cessante, cū a motu celi non dependeat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod per carnem
 & sanguinē intelligitur corruptio carnis, & sangui-
 nis. Vnde in eadem autoritate subditur, neq; cor-
 ruptio incorruptelam possidebit.

AD SECVDVM dicendū, q̄ motus est causa mi-
 stionis, secundū fieri: sed conseruatio eius est p̄ for-
 mam substantialem, & ulterius per principia celo
 altiora, vt in superioribus quaestionibus patet.

AD TERTIVM dicendum, quod anima rationalis
 ex p̄fecta vnione ad Deum, omnino super mate-
 riam victoriam habebit: & sic licet materia sibi reli-
 cta corruptibilis sit, tamen ex virtute animae incor-
 ruptionem fortiretur.

AD QVARTVM dicendū, q̄ sensibilitas in hoīe est
 a principio incorruptibili, scilicet ab anima rationa-
 li, in brutis autē est a principio corruptibili: & ideo
 corpus sensibile hominis in perpetuum potest reman-
 ere, non autem corpus sensibile bruti.

AD QVINTVM dicendū, q̄ anima corpori vnita plus
 assimilatur Deo, quā corpore separata, quia perfe-
 ctius habet suam naturam. Intm enim vnūquodq;
 Deo simile est, in quantum perfectum est, licet non
 sit vnus modi p̄fectio Dei, & p̄fectio creature.

AD SEXTVM dicendum q̄ anima corpori vnita
 non multiplicatur per modum formarum materia-
 rialium, quae sunt diuisibiles diuisione subiecti, sed
 in se remanet simplex & vna: vnde eius operatio
 non impeditur ex corporis vnione, quando cor-
 pus omnino erit subiectum animae, nunc autē im-
 peditur ex corporis vnione, propter hoc q̄ anima
 non perfecte dominatur in corpore.

AD SEPTIMVM dicendū, q̄ appetitus naturalis ele-
 mentorū tendendi in propria loca, per dominium
 animae in corpus retinebitur, ne dissolutio elemen-
 torum fiat: quia elementa perfectius esse habebunt
 in corpore hominis, quā in suis locis habent.

AD OCTAVM dicendum, quod motus cordis in
 homine causabitur ex natura animae rationalis, quae
 a motu celi non dependet: & ideo motus ille non
 cessabit, motu celi cessante.

AD NONVM dicendum, q̄ omnia membra cor-
 poris remanebunt, non propter vsus animalis vitae:
 sed propter p̄fectionem naturae hominis.

QVAES. T. I. O. VI.
 De miraculis.

Et habet decem articulos.

¶ Primo enim quaeritur, Vtrum Deus possit in reb⁹

- creatis aliquid operari praeter causas naturales, vel contra naturam, vel contra cursum naturae.
- ¶ Secundo, Vtrum oīa quae Deus facit contra natu-
 rā vel contra cursū naturae, possint dici miracula.
- ¶ Tertio, Vtrum creaturae spirituales sua naturali
 virtute possint miracula facere.
- ¶ Quarto, Vtrum boni Angeli, & homines per ali-
 quod donum gratiae miracula facere possint.
- ¶ Quinto, Vtrum daemones cooperentur ad mira-
 cula faciēda.
- ¶ Sexto, Vtrum daemones vel Angeli habeant cor-
 pora sibi naturaliter vnita.
- ¶ Septimo, Vtrum Angeli, vel daemones possint
 corpora assumere.
- ¶ Octauo, Vtrum Angelus, vel daemō, vel corpus
 assumptum possit operationes viuētis corporis
 exercere.
- ¶ Nono, Vtrū opatio miraculi sit attribūda fidei.
- ¶ Decimo, Vtrum daemones cogantur aliquibus
 sensibilibus, & corporalibus rebus factis, aut ver-
 bis ad miracula faciēda, quae per magicas artes
 fieri videntur.

ARTICVLVS PRIMVS.

QVAESTIO est de miraculis. Et primo quaeritur,
 Vtrum Deus possit in rebus creatis ali-
 quid operari praeter causas naturales, vel cōtra
 naturam, vel cōtra cursum naturae. Et videtur q̄ nō:
 quia in glos. Rom. 11. dicitur, Deus omnium natu-
 rarum conditor, nihil contra naturam facit.

¶ 2 Præt. Alia gl. dicit ibidem, contra legem natu-
 rae tam Deus facere non potest, quā contra seip-
 sum: contra seipsum autem nullo modo facere po-
 test, quia seipsum negare non potest, vt dicitur se-
 cundū Tim. 2. ergo nec cōtra naturā ordinem, qui
 est lex naturae, Deus facere non potest.

¶ 3 Præt. Sicut ordo humanae iustitiae deriuatur a di-
 uina iustitia, ita ordo naturae deriuatur a diuina sapien-
 tia: ipsa. n. est quae disponit oīa suauiter, vt dī Sapi. 8.
 Sed contra ordinem humanae iustitiae Deus facere
 nō potest. sic enim esset causa peccati, quod solum
 ordini iustitiae repugnat: cum ergo non minor sit
 Dei sapientia quā eius iustitia, videtur quod nec
 contra ordinem naturae facere possit.

¶ 4 Præt. Quandoquocūq; Deus operatur in creaturis
 per rōnes seminales, nō sit aliqd cōtra naturā cur-
 sum: sed nō pōt Deus aliqd cōuenienter operari in
 natura praeter rōnes seminales naturae inditas. ergo
 Deus nō pōt cōuenienter cōtra cursum naturae fa-
 cere. Probatio media. Aug. enim dicit in 3. de Trin.
 q̄ visibiles apparitiones patribus exhibitae sunt me-
 diante ministerio angelorum, ex hoc q̄ Deus cor-
 pora regit per spiritus. Sed similiter corpora infe-
 riora regit per superiora, vt in eodem libro ipse di-
 cit: & similiter pōt dici, q̄ effectus quo oslibet regit p̄
 causas. cum ergo in causis naturalibus rationes se-
 minales sint inditae, videtur quod Deus cōuenien-
 ter non possit operari in effectibus naturalibus, ni-
 si rationibus seminalibus mediantibus, & sic nihil
 fiet ab eo contra cursum naturae.

¶ 5 Præt. Deus nō potest facere q̄ affirmatio, & ne-
 gatio sint simul vera: quia cum hoc sit contra ratio-
 nem entis, in quantum est ens, est etiā contra ratio-
 nem creaturae: prima namq; rerū creaturarum est eē,
 vt dī in libro de Causis. Prædictum autē principii,
 cum sit primum inter omnia principia, in quod om-
 nia alia resoluntur, vt probatur in 4. Metaphysic.
 oportet q̄ in qualibet necessaria propositione in-
 cludatur,

Glo. ordin.
 ibi cōtra na-
 turam in ser-
 tas. et.

Li. 7. c. 11. &
 11. com. 3.

Lib. 3. cap. 4.
 tom. 3.

In prop. 4.